

บทที่ 2

สภาพปัญหาสุขนั้จรจัดในกรุงเทพมหานคร

2.1 ความทั่วไป

กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงของประเทศไทยได้ถูกสถาปนาขึ้นเมื่อ 21 เมษายน พ.ศ.2325 ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงปราบดาภิเษก ขึ้นครองราชย์เป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี เมื่อวันที่เสาร์ แรม 9 ค่ำ เดือน 5 ปีชาล ซึ่งตรงกับ วันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2325¹ โดยกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มภาคกลางบนฝั่งแม่น้ำ เจ้าพระยา อยู่ระหว่างละติจูด 13 องศา 14 ลิปดาเหนือ และลองติจูด 100 องศา 28 ลิปดา ตะวันออก มีเนื้อที่ 1,568.737 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดนนทบุรีและ ปทุมธานี ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดฉะเชิงเทรา ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดสมุทรปราการ ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดนครปฐมและสมุทรสาคร² แบ่งการปกครองออกเป็น 50 เขต คือ คลองสาน คลองสามวา คลองเตย คันนายาว จตุจักร จอมทอง ดอนเมือง ดินแดง ดุสิต ดลิ่งชัน ทวีวัฒนา ทุ่งครุ ธนบุรี บางกะปิ บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ บางขุนเทียน บางเขน บางคอแหลม บางซื่อ บางนา บางบอน บางพลัด บางรัก บางแค บึงกุ่ม ปทุมวัน ประเวศ ป้อมปราบศัตรูพ่าย พญาไท พระนคร พระโขนง ภาษีเจริญ มีนบุรี ยานนาวา ราชเทวี ราษฎร์บูรณะ ลาดกระบัง ลาดพร้าว วังทองหลาง วัฒนา สะพานสูง สาทร สายไหม สัมพันธวงศ์ สวนหลวง หนองจอก หนองแขม หลักสี่ และห้วยขวาง³

ด้วยเหตุที่กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยที่มีความเจริญรุ่งเรือง มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและเป็นแหล่งรวมศิลปกรรม วัฒนธรรมมากมาย ในปัจจุบัน กรุงเทพมหานคร จึงเป็นมหานครที่เป็นศูนย์รวมทั้งศูนย์กลางของการบริหารประเทศ ศูนย์รวมของภาคเศรษฐกิจของ

---

¹ “ ข้อมูลกรุงเทพมหานคร,”

<<http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=manburi&month=07-2008&date=29&group=5&gblog=2>>

² แนะนำกรุงเทพมหานคร 2540 สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร, น. 3.

³ “การปกครองและสังคมในกรุงเทพมหานคร,”

<http://www.bangkokgis.com/project/GIS_Information/social/index.htm>

ประเทศ และเป็นแหล่งที่ประชาชนจากทั่วทุกภาคของประเทศต่างหลั่งไหลโยกย้ายเข้ามาประกอบอาชีพในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในขณะที่พื้นที่ของกรุงเทพมหานครมีเพียง 1,568.737 ตารางกิโลเมตรเท่านั้น เฉลี่ยมีประชากรอยู่อาศัยมากกว่า 12 ล้านคน ซึ่งเมื่อเทียบกับความหนาแน่นของประชาชนแล้วพบว่า พื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร มีประชาชนอาศัยอยู่ถึง 7,469 คน⁴ การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลให้กรุงเทพมหานครเป็นแหล่งประชากรอยู่อาศัยหนาแน่นที่สุด ก่อให้เกิดปัญหาด้านสังคม ด้านคุณภาพชีวิต และด้านสิ่งแวดล้อมของเมือง

ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาหลักควบคู่ไปกับปัญหาทางสังคม การจราจรที่หนาแน่นและติดขัด ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งปริมาณขยะที่มีจำนวนมาก มลพิษจากน้ำเน่าเสียฝุ่นละออง มลพิษทางเสียง หรือภูมิทัศน์ของเมืองขาดความเป็นระเบียบ เป็นต้น⁵ ปัญหาสุนัขจรจัด ถือเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญอันส่งผลกระทบต่อคนในสังคมในกรุงเทพมหานคร เพราะปัจจุบันมีจำนวนสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สุนัขจรจัดจำนวนมากเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม และสาธารณสุข ถึงแม้ว่ากรุงเทพมหานครจะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาแต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดได้ ซึ่งผู้เขียนจะได้อธิบายให้เห็นถึงสภาพปัญหาสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานครและผลกระทบจากปัญหาสุนัขจรจัดในหัวข้อต่อไป

2.2 สุนัขจรจัดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

การได้รับอันตรายจากสุนัขกัดและโรคพิษสุนัขบ้าเป็นปัญหาทางสาธารณสุขของประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยปัญหาทั้งสองประการดังกล่าวเป็นปัญหาสำคัญที่ได้รับความสนใจอย่างมาก เนื่องจากมีผลกระทบต่อแนวทางสุขภาพและทางการเงินจากการใช้วัคซีนและการรักษาพยาบาล จนถึงปัจจุบันไม่มีวิธีการควบคุมสุนัขจรจัดในประเทศไทยที่ได้ผลจริงจัง และถึงแม้จะมีข้อมูลที่ชัดเจนถึงประโยชน์ในการควบคุมสุนัขจรจัดที่มีผลต่อการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า แต่นโยบายในการ “กำจัด” สุนัขจรจัดยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสาธารณะชนอย่างที่เราควรจะเป็น ทั้งนี้เพราะอิทธิพลของศาสนาและค่านิยมทางสังคมที่มีต่อนโยบายการกำจัดสุนัขจรจัดยังมีอยู่สูงมาก

⁴ กรุงเทพมหานครกํางานด้านสิ่งแวดล้อม ภายใต้การบริหารงานของ นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2550 , น. 6.

⁵ เฟิงอ้าง, น. 7

วิธีการควบคุมสุนัขจรจัดที่ได้รับการยอมรับจากสาธารณะชน ก็คือ “การสร้างสถานที่เลี้ยงสุนัขจรจัด” แต่วิธีการดังกล่าวต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูงและใช้พื้นที่ขนาดใหญ่ และถึงแม้วิธีการนี้จะสามารถลดจำนวนสุนัขจรจัดได้ในอนาคตแต่ก็จะไม่ช่วยหรือช่วยน้อยมากต่อการจัดปัญหาโรคพิษสุนัขบ้า ดังนั้น การจัดการปัญหาสุนัขจรจัดจะต้องเป็นการจัดการที่ได้ผลต่อการลดจำนวนของสุนัขและลดอัตราการเป็นพาหะโรคพิษสุนัขบ้าในสุนัขจรจัดด้วย

นอกจากปัญหาสุนัขจรจัดจะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องทางด้านสุขภาพและสาธารณสุขแล้ว สุนัขจรจัดยังส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพและการใช้ชีวิตของประชาชนที่อยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งนี้ เพราะสุนัขจรจัดได้ก่อให้เกิดปัญหาที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม สาธารณสุข และสุขภาพอนามัย ดังนั้นปัญหาสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานครจึงไม่ได้จำกัดขอบเขตของผลกระทบเพียงแค่เป็น “ปัญหาสุนัข” เท่านั้น แต่ปัญหาสุนัขจรจัดได้ขยายตัวขึ้นจนกลายเป็น “ปัญหาสังคม” ด้วย ทั้งนี้เพราะตามหลักสังคมวิทยา ปัญหาสังคมเป็นสภาวะการณ์ที่กระทบกระเทือนต่อบุคคลจำนวนหนึ่งที่มากพอ หรือเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกส่วนใหญ่ของสังคม และสมาชิกของสังคมมีความต้องการที่จะหาทางแก้ไขปัญหาหรือขจัดปรากฏการณ์ที่ไม่พึงปรารถนานั้นร่วมกัน เพื่อให้ปัญหานั้นเบาลงหรือได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น ดังนั้นในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะอธิบายให้เห็นถึง ความหมายของสุนัขจรจัดซึ่งถือเป็นต้นตอของปัญหา จากนั้นจะได้กล่าวถึงจำนวนสุนัขในกรุงเทพมหานครและผลกระทบจากปัญหาสุนัขจรจัดที่มีต่อคนในสังคม รวมทั้งนโยบายในการจัดการปัญหาสุนัขจรจัดของกรุงเทพมหานครต่อไป

2.2.1 ความหมายของสุนัขจรจัด

เพื่อให้เข้าใจในสภาพปัญหาสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานคร เบื้องต้นผู้เขียนขออธิบายความหมายและประเภทของสุนัขจรจัดก่อน เนื่องจากการที่คนในสังคมนั้นได้ให้นิยามของสุนัขจรจัดแตกต่างกันไป ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดซึ่งส่งผลกระทบในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ ตามพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำว่า “จรจัด” หมายถึง ร่อนเร่และไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง แต่อย่างไรก็ตามได้มีผู้ให้นิยามของคำว่า “สุนัขจรจัด” ไว้แตกต่างกัน ดังนี้

“สุนัขจรจัด” อาจหมายถึง สุนัขที่ไม่มีเจ้าของ ขาดผู้ดูแลรับผิดชอบ ไม่มีบ้านอยู่อาศัยเป็นประจำ หรือ อาจเป็นสุนัขที่แต่เดิมเคยมีเจ้าของภายหลังพลัดหลง เวร่อน หรือถูกทอดทิ้ง⁶

หรือ “สุนัขจรจัด” อาจหมายถึง สุนัขที่ปราศจากการควบคุมให้อยู่ในพื้นที่ที่กำหนด ไม่ว่าจะไม่มีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม⁷

หรือ “สุนัขจรจัด” อาจหมายถึง สุนัขไม่มีสังกัด คือไม่ได้ถูกควบคุมให้อยู่ในพื้นที่ที่กำหนดและไม่มีเจ้าของ ไม่มีผู้เอาใจใส่ดูแล ส่วนสุนัขที่ไม่มีที่พักอาศัยในบ้านคน หรือในอาคารสถานที่ แต่มีคนเลี้ยงมีคนให้อาหาร หรือบางครั้งมีการนำไปตรวจ ดูแลสุขภาพหรือทำหมันให้ ไม่ได้เรียกสุนัขจรจัด แต่เป็น “สุนัขชุมชน”⁸

อนึ่ง รายงานการศึกษานิเวศวิทยาของสุนัขในเขตกรุงเทพมหานครกับการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ได้จำแนกประเภทสุนัขในเขตกรุงเทพมหานครออกเป็น 3 ประเภท⁹ คือ

1. สุนัขมีเจ้าของหรือสุนัขที่อยู่ในครัวเรือน หมายถึง สุนัขที่ได้รับการเลี้ยงดูรับผิดชอบจากเจ้าของบ้านหรือสมาชิกที่อยู่ในครอบครัว ได้แก่ การให้อาหาร การให้ที่อยู่อาศัย การดูแลสุขภาพ และการรับผิดชอบต่อภาระการกระทำของสุนัขที่ตนเลี้ยงไว้¹⁰

2. สุนัขกึ่งจรจัด หรือสุนัขกึ่งมีเจ้าของ หมายถึง สุนัขตามชุมชน ตามท้องถนน หรือตามสถานที่ต่างๆ ที่มีคนให้อาหารด้วยความสงสารเอ็นดู หรือให้ที่อยู่อาศัย¹¹

3. สุนัขไม่มีเจ้าของ หรือสุนัขจรจัด หมายถึง สุนัขไม่มีเจ้าของ ไม่ได้อยู่อาศัยภายในบ้านเรือนและไม่มีเจ้าของดูแลรับผิดชอบ มีความอิสระตามธรรมชาติในการดำรงชีวิตทั้งการหา

⁶ “คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.,” วิจัยประเมินผลกระทบสุขภาพและสังคมของนโยบายการควบคุมสุนัขจรจัดและโรคพิษสุนัขบ้าในเขตกรุงเทพมหานคร , สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร. กันยายน 2547 ,น. 7.

⁷ “บทสรุปสำหรับผู้บริหาร,” การประเมินผลกระทบทางสุขภาพและสังคมของนโยบายการควบคุมสุนัขจรจัดและโรคพิษสุนัขบ้าในเขตกรุงเทพมหานคร , น. 5.

⁸ เพิ่งอ้าง, น.5.

⁹ กองควบคุมโรค สำนักอนามัย, “การศึกษานิเวศวิทยาของสุนัขในเขตกรุงเทพมหานครกับการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า:ฝ่ายระบาดวิทยา , ” (ตุลาคม 2541,) น. 3.

¹⁰ ทรรศนีย์ ศรีรัตนมงคล, “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนํานโยบายจัดระเบียบสุนัขไปปฏิบัติ , ” เอกสารวิจัยภาคการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (2545,) น. 5.

¹¹ เพิ่งอ้าง, น.5

อาหาร ที่อยู่อาศัย และการผสมพันธุ์ โดยมีคำจำกัดความที่เรียกสุนัขประเภทนี้หลายประการ เช่น หมาไร่บ้าน หมาไม่มีเจ้าของ หมาที่ขาดผู้รับผิดชอบ หมาพลัดหลง หมาเร่ร่อน หมาพเนจร ฯลฯ โดยสามารถแบ่งประเภทนี้ตามลักษณะแหล่งกำเนิดออกเป็น 2 ประเภท¹² คือ

(1) สุนัขที่ถูกทอดทิ้งจากเจ้าของ หมายถึง สุนัขที่เคยมีเจ้าของมาก่อนแต่ภายหลังถูกทอดทิ้ง หรือพลัดหลง จนต้องอยู่อย่างอิสระตามธรรมชาติ

(2) สุนัขที่ไม่มีเจ้าของมาแต่กำเนิด หมายถึง สุนัขที่เกิดจากการแพร่พันธุ์ของสุนัขที่ไม่มีเจ้าของและไม่มีการนำสุนัขเหล่านี้ไปเลี้ยงดู โดยต้องอยู่อย่างอิสระตามธรรมชาติ

การแบ่งประเภทของสุนัขในกรุงเทพมหานครออกเป็น 3 ประเภทดังกล่าว ประกอบกับการให้นิยามของคำว่า “สุนัขจรจัด” ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล เป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากสุนัขจรจัดในความหมายของบุคคลหนึ่ง อาจไม่ใช่สุนัขจรจัดในความหมายของอีกคนหนึ่ง ซึ่งหากผู้ที่เกี่ยวข้องยังมีความเข้าใจไม่ตรงกันในความหมายของสุนัขจรจัดแล้ว ผลที่จะตามมาอาจจะไม่ใช่การแก้ไขปัญหา แต่อาจนำไปสู่ปัญหาที่ซับซ้อนขึ้นจากความขัดแย้งในเชิงแนวความคิด และวิธีการจัดการ ซึ่งจะกลายเป็นอุปสรรคต่อการจัดการปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับสุนัขจรจัดต่อไปในอนาคต

ปัญหาสุนัขจรจัดที่ส่งผลกระทบต่อด้านต่างๆ ให้กับสังคมในกรุงเทพมหานคร ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขอนามัย ด้านสังคมและเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อมนั้น ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่า สุนัขไม่ว่าจะมีเจ้าของหรือไม่มีเจ้าของก็สามารถสร้างปัญหาซึ่งส่งผลกระทบดังกล่าวให้แก่สังคมได้ทั้งสิ้น กล่าวคือ สุนัขที่มีเจ้าของแต่ไม่ได้ถูกควบคุมดูแลก็สามารถวิ่งไล่กัดผู้สัญจรไปมาได้เช่นเดียวกันกับสุนัขไม่มีเจ้าของหรือสุนัขเร่ร่อน ผู้เขียนจึงใช้ความอิสระในการดำรงชีวิตอยู่ในธรรมชาติโดยปราศจากการควบคุมของผู้หนึ่งผู้ใดในห้วงเวลาใดห้วงเวลาหนึ่งเป็นตัวชี้วัดว่าสุนัขตัวนั้นเป็นสุนัขจรจัดหรือไม่ ดังนั้นในความเห็นของผู้เขียน “สุนัขจรจัด” จึงหมายถึง

1. สุนัขมีเจ้าของแต่ปราศจากการถูกควบคุมดูแล และอยู่อย่างอิสระในห้วงเวลาใดห้วงเวลาหนึ่ง และสุนัขตัวนั้นสามารถก่อให้เกิดปัญหาได้เช่นเดียวกันกับสุนัขไม่มีเจ้าของ

2. สุนัขที่มีเจ้าของที่มีผู้ให้อาหารแต่ไม่ได้ถูกควบคุมดูแลและสามารถใช้ชีวิตอย่างอิสระ

3. สุนัขไม่มีเจ้าของ ซึ่งไม่มีผู้ใดควบคุมดูแลและสามารถใช้ชีวิตอิสระ

เมื่อมีการแบ่งประเภทของสุนัขจรจัดออกเป็น 3 ประเภทตามความเห็นของผู้เขียนแล้ว หากมีการกำหนดมาตรการในการจัดการปัญหาสุนัขจรจัดขึ้น มาตรการนั้นจะมีผลบังคับต่อสุนัขซึ่งอยู่ในที่สาธารณะโดยปราศจากการควบคุม ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจดำเนินการตามมาตรการได้ทันที

¹² เฟิงอ้าง, น.6.

โดยไม่ต้องพิจารณาว่าเป็นสุนัขที่มีเจ้าของหรือไม่ ส่งผลให้การจัดการตามมาตรการต่างๆ นั้นเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

2.2.2 จำนวนสุนัขในกรุงเทพมหานคร

จากข้อมูลที่ทำการศึกษาสำรวจโดยกรุงเทพมหานครและสำนักงานสถิติแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2527-2542 นั้น พบว่ากรุงเทพมหานครมีจำนวนสุนัขทั้งหมด ซึ่งหมายถึง จำนวนสุนัขที่มีเจ้าของและสุนัขจรจัด มีการผันแปรไปในการสำรวจแต่ละปี โดยในช่วง ปี พ.ศ.2527-2538 กรุงเทพมหานครมีจำนวนสุนัขอยู่ในช่วงระหว่าง 320,000 – 440,000 ตัว นับตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา จำนวนสุนัขได้เพิ่มเป็น 579,603 ตัว โดยมีสุนัขจรจัดสูงเกือบร้อยละ 20 ของจำนวนสุนัขทั้งหมด และในปี พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายที่มีการสำรวจพบว่า มีจำนวนสุนัขทั้งหมดประมาณ 633,814ตัว¹³ โดยเป็นสุนัขจรจัด จำนวน 110,584 ตัว¹⁴

ตารางที่ 1 การสำรวจจำนวนสุนัขในกรุงเทพมหานคร

ปี พ.ศ. \ สุนัข	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542
มีเจ้าของ	318,917	352,651	277,328	351,912	-	464,249	458,142	523,320
ไม่มีเจ้าของ	40,019	44,416	47,879	91,482	-	115,344	96,321	110,584
รวม	358,963	397,068	325,279	443,394	-	579,603	554,463	633,814

หมายเหตุ ปี พ.ศ. 2539 ไม่มีการสำรวจ¹⁵

ต่อมาในปี พ.ศ.2549 กรุงเทพมหานคร โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้ทำการสำรวจจำนวนสุนัขมีเจ้าของในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยมี

¹³ อ่างแล้ว เจริญฤทธิ์ 6, น.7– 8.

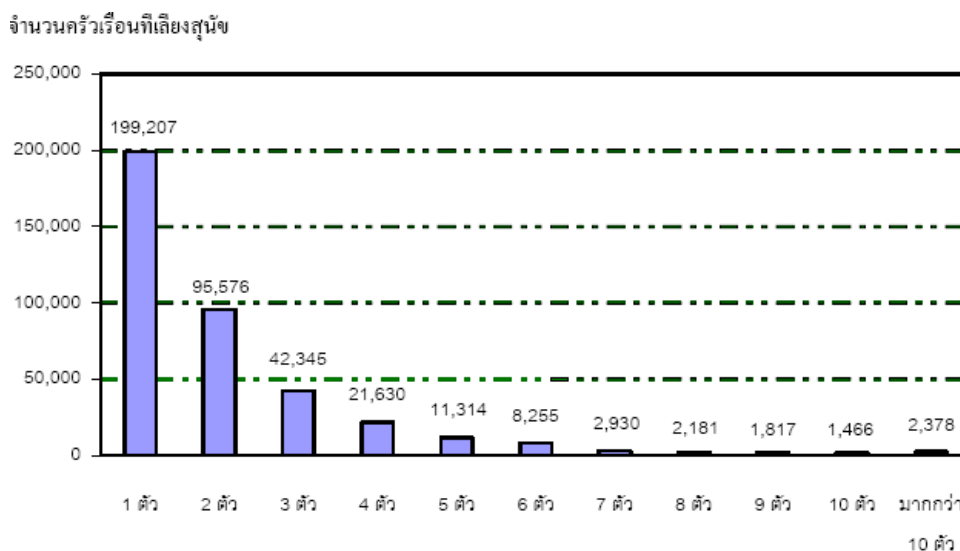
¹⁴ จันทรา สิงห์ชัย , “ บทบาทที่เป็นจริงและความคาดหวังในการแก้ปัญหาสุนัขจรจัดของ กรุงเทพมหานคร 2545 - 2546 ” , วารสารสัตวแพทย์ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ ฉบับที่ 4 ปีที่ 15 , น.22 (ตุลาคม – ธันวาคม 2546)

¹⁵ อ่างแล้ว เจริญฤทธิ์ 9 , น.2.

วัตถุประสงค์ เพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจำนวนและข้อมูลอื่นๆ ของสุนัขที่มีเจ้าของในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่

1. จำนวนครัวเรือนที่เลี้ยงสุนัข จำนวนสุนัขที่มีเจ้าของ จำแนกตามเพศและกลุ่มอายุ
2. จำนวนสุนัขที่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า การเกิด และการตายตามกลุ่มอายุ ในรอบระยะเวลา 1 ปี¹⁶ ซึ่งจากผลการสำรวจพบว่าในกรุงเทพมหานครมีครัวเรือนทั้งสิ้นประมาณ 1,942,800 ครัวเรือน โดยมีครัวเรือนที่เลี้ยงสุนัขในครัวเรือน จำนวน 389,097 ครัวเรือน หรือ คิดเป็นร้อยละ 20 และเป็นครัวเรือนที่ไม่เลี้ยงสุนัขไว้ในครัวเรือนจำนวน 1,553,703 ครัวเรือน และเมื่อพิจารณาตามจำนวนสุนัขที่เลี้ยงไว้ในครัวเรือน พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่เลี้ยงสุนัขไว้ในครัวเรือน 1 ตัว มีจำนวน 199,207 ครัวเรือน หรือร้อยละ 51.2 รองลงไปเป็นครัวเรือนที่เลี้ยงสุนัข 2 ตัว จำนวน 95,576 ครัวเรือน หรือร้อยละ 24.6 และครัวเรือนที่เลี้ยงสุนัข 3 ตัว จำนวน 42,345 ครัวเรือน หรือร้อยละ 10.9 ครัวเรือนที่เลี้ยงสุนัขไว้หลายตัวมีจำนวนลดลงตามลำดับ¹⁷ มีรายละเอียดดังแผนภูมิแท่งด้านล่างนี้

ตารางที่ 2 แผนภูมิแสดงจำนวนสุนัขที่เลี้ยงไว้ในครัวเรือน

จำนวนของสุนัขที่มีเจ้าของในเขตกรุงเทพมหานคร ในวันที่ 16 มิถุนายน 2549 มีประมาณ 823,503 ตัว เป็นเพศผู้มากกว่าเพศเมีย โดยเป็นเพศผู้ 468,851 ตัว คิดเป็นร้อยละ 56.9 และ

¹⁶ สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, “การสำรวจสุนัขมีเจ้าของในเขตกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2549,” น. 1

¹⁷ เพิ่งอ้าง, น.7.

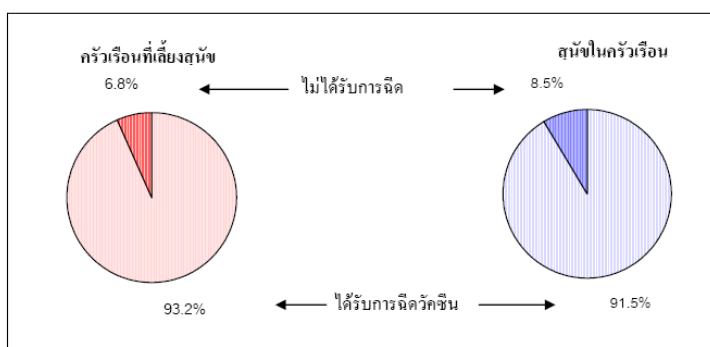
เพศเมีย 354,652 ตัว คิดเป็นร้อยละ 34.1 ครวเรือนที่เลี้ยงสุนัขไว้หน้าตัวในครวเรือนจะเลี้ยงสุนัขเพศผู้มากกว่าเพศเมีย ดังจะเห็นได้จากครวเรือนที่เลี้ยงสุนัขไว้ตัวเดียว จำนวน 199,207 ครวเรือน เป็นสุนัขเพศผู้ 128,975 ครวเรือน หรือร้อยละ 64.7 เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุพบว่า สุนัขที่มีเจ้าของเป็นสุนัขที่มีอายุมากกว่า 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 94.2 และเป็นสุนัขที่มีอายุต่ำกว่า 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 5.8¹⁸ รายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ 3 การสำรวจเพศสุนัขที่เลี้ยงในครวเรือน

เพศ	รวม	ต่ำกว่า 6 เดือน	ตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป
รวม	823,503	47,495	776,008
เพศเมีย	354,652	20,529	334,123
เพศผู้	468,851	26,966	441,885

สำหรับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้แก่สุนัขมีเจ้าของ พบว่า ครวเรือนที่เลี้ยงสุนัขจำนวน 389,097 ครวเรือน ได้ทำการฉีดวัคซีนให้แก่สุนัขของตนในรอบ 12 เดือนก่อนมีการสำรวจจำนวน 362,752 ครวเรือน คิดเป็นร้อยละ 93.2 ของครวเรือนที่เลี้ยงสุนัข และจำนวนสุนัขในครวเรือน จำนวน 823,503 ได้รับการฉีดวัคซีน จำนวน 753,479 ตัว คิดเป็นร้อยละ 91.5¹⁹ มีรายละเอียดตามแผนภูมิ

ตารางที่ 4 แผนภูมิแสดงการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสุนัขที่เลี้ยงในครวเรือน

¹⁸ เฟิงอ้าง, น.9.

¹⁹ เฟิงอ้าง, น.11.

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันมีการคาดการณ์ ว่ามีจำนวนสุนัขในพื้นที่กรุงเทพมหานครประมาณ 2-3 ล้านตัว โดยเป็นสุนัขจรจัดประมาณ 4 แสนตัว²⁰ จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าจำนวนสุนัขในเขตกรุงเทพมหานครมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและไม่มีทีท่าว่าจะลดลงในอนาคตอันใกล้

2.2.3 สาเหตุของปัญหาสุนัขจรจัด

เนื่องจากกรุงเทพมหานครนั้นมีสุนัขจรจัดเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่ากรุงเทพมหานครจะได้มีมาตรการต่างๆ ในการจัดการปัญหานี้ แต่ปัจจุบันก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ ซึ่งผู้เขียนขออธิบายสาเหตุของปัญหาสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานครเพื่อที่จะได้เข้าใจถึงต้นตอของปัญหา และจะได้หาทางจัดการแก้ไขปัญหานี้ต่อไป ดังนี้

2.2.3.1 สาเหตุของการมีสุนัขจรจัด

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยที่มีสภาพเป็นสังคมเมือง กล่าวคือ มีความเจริญรุ่งเรืองด้วยเทคโนโลยี เต็มไปด้วยสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมต่างๆ มากมาย รวมทั้งมีประชากรอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นจากความเจริญของกรุงเทพมหานครดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานครว่า สุนัขในกรุงเทพมหานครไม่ใช่สุนัขที่หลุดออกมาจากป่าแล้วมาสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในสังคม แต่สุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานครมีที่มาจากเป็นแหล่งต้นกำเนิดที่สำคัญ คือ สุนัขบ้าน หรือที่เรียกได้อีกอย่างว่าสุนัขมีเจ้าของ โดยเจ้าของได้นำสุนัขไปปล่อยหรือทิ้งไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ทำให้สุนัขที่มีเจ้าของเหล่านั้นต้องกลายเป็นสุนัขจรจัด และเมื่อสุนัขที่เคยมีเจ้าของต้องกลายเป็นสุนัขจรจัดแล้ว สุนัขเหล่านั้นย่อมต้องมีการดำรงชีพและแพร่พันธุ์ตามธรรมชาติ ทำให้ลูกสุนัขที่เกิดขึ้นมาจากสุนัขจรจัดต้องมีสภาพเป็นสุนัขจรจัดมาตั้งแต่กำเนิด ส่งผลให้มีจำนวนสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผู้เขียนขออธิบายโดยละเอียดดังนี้

1. การขาดจิตสำนึกของผู้เลี้ยงสุนัข

(1) คนทิ้งหรือปล่อยสุนัข การที่จำนวนประชากรในกรุงเทพมหานครเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วในพื้นที่ที่จำกัด ทำให้เกิดการกระจุกตัวของประชากร ในกรณีที่มีการเลี้ยงสัตว์เลี้ยง จึงมีแนวโน้มปัญหาในเรื่องการจัดหาที่พักอาศัยให้กับสัตว์เลี้ยง ประกอบกับประชากรยังไม่เข้าใจวิธีการเลี้ยงอย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่น วิธีฝึกอบรมสุนัข การดูแลสุขภาพสุนัข การควบคุมการ

²⁰ -, “สี่แสนตัวหมาจรจัด กทม,” หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ (23 กันยายน 2551), น. x-cite 3

ขยายพันธุ์ของสุนัข และขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงสุนัข เป็นต้น และเนื่องจากความไม่เข้าใจ เหล่านี้อาจส่งผลทำให้เจ้าของสุนัขไม่ต้องการเลี้ยงสุนัขอีกต่อไป จึงนำสุนัขไปปล่อยหรือทิ้งไว้ตามวัด หรือสถานที่สาธารณะต่างๆ โดยสาเหตุที่เจ้าของนำสุนัขไปทิ้งหรือปล่อยนั้น อาจเนื่องมาจาก

(1.1) เจ้าของไม่นำสุนัขไปทำหมัน ปล่อยให้ขยายพันธุ์จนมีจำนวนมากเกินกว่าที่จะสามารถเลี้ยงดูได้ทั้งหมด

(1.2) ลักษณะรูปพรรณสัณฐานของสุนัขไม่เป็นไปตามที่คาดหวังของเจ้าของสุนัข²¹

(1.3) สุนัขสุขภาพไม่แข็งแรง มีนิสัยไม่ดี ไม่เชื่อฟังเจ้าของ ชอบกัดแทะทำลายของ หรือดุร้าย²²

(1.4) ปัญหาการะเคาะใช้จ่ายต่างๆ ที่เพิ่มขึ้นตามวัยของสุนัข ไม่ว่าจะเป็นค่าอาหาร ค่าป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพและรักษาโรค หรือปัญหาการดูแลและค่าใช้จ่ายในการ บำบัดรักษาสุนัขที่เจ็บป่วยเป็นโรคเรื้อรัง ได้รับบาดเจ็บหรือพิการจากอุบัติเหตุ²³

(1.5) การที่ผู้เพาะพันธุ์สุนัขบางรายขาดจรรยาบรรณในการเพาะพันธุ์ ต้องการผลกำไรอย่างเดียว ไม่ใส่ใจที่จะคัดสุนัขที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวออกไป ทำให้ได้สุนัขสายพันธุ์ที่ดุร้าย หรือ การที่เจ้าของเลี้ยงดูไม่ถูกต้อง ไม่สามารถฝึกให้สุนัขเป็นมิตรและสามารถอยู่ร่วมกับมนุษย์ได้ เป็นเหตุให้เมื่อเลี้ยงไประยะหนึ่ง สุนัขกลับมีนิสัยไม่ดี ดุร้าย หวาดระแวง ชอบกัด ทำร้ายหรือเป็นอันตรายกับเจ้าของหรือผู้ที่สัญจรไปมา²⁴

นอกจากนี้ ในปัจจุบัน มีบุคคลบางกลุ่มใช้สุนัขในการแสดงถึงสถานภาพทางสังคมหรือเลี้ยงตามกระแสสังคม ไม่ได้เลี้ยงสุนัขด้วยความรักที่มีต่อสัตว์ แต่เลี้ยงเพื่อแสดงว่าตนเองมีฐานะทางสังคมในระดับสูง เนื่องจากมีความคิดว่าหากตนเลี้ยงสุนัขพันธุ์หายากที่มีราคาแพงจะแสดงให้เห็นว่าตนมีฐานะดี ทำให้การเลี้ยงสุนัขพันธุ์หายากหรือพันธุ์ต่างประเทศจึงมีปรากฏให้เห็นอย่างแพร่หลาย การเลี้ยงที่ปราศจากความรักและความเมตตาต่อสัตว์อย่างแท้จริงนั้น ได้เป็นแรงผลักดันประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการทอดทิ้งสุนัข ทั้งนี้เพราะเมื่อวันใดก็ตามเมื่อสุนัขที่เลี้ยงไว้ไม่ได้ทำหน้าที่เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านสังคม ความมีหน้ามีตา หรือความเท่าเทียมทางสังคมแล้ว

²¹ <ผศ.น.สพ.ปานเทพ รัตนากร , “หยุดทิ้งหมา หยุดปัญหาหมาจรจัด” , http://www.awf-kanchanaburi.org/content_01_07.htm >

²² เฟื่องอ้าง

²³ อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 6, น.9.

²⁴ เฟื่องอ้าง, น.9.

สุนัขตัวนั้นก็มีโอกาสสูงที่จะถูกทอดทิ้งให้กลายเป็นสุนัขจรจัด ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้นี้ไม่ใช่เพราะตัวสุนัข แต่เป็นเพราะคนที่เป็นต้นเหตุสำคัญของการก่อให้เกิดสุนัขจรจัด²⁵

(2) ผู้เลี้ยงไม่ดูแลเอาใจใส่สุนัขของตน

นอกจากสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานครจะมีที่มาจากกรณีที่เจ้าของสุนัขนำสุนัขของตนซึ่งไม่ต้องการเลี้ยง ไปทิ้งตามที่สาธารณะต่างๆ ตามที่ได้อธิบายไปแล้ว การขาดความรับผิดชอบของผู้เลี้ยงหรือเจ้าของสุนัขที่ปล่อยปละละเลยสุนัข ไม่ดูแลเอาใจใส่ในด้านอาหารและสุขภาพ ทำให้สุนัขออกไปหาอาหารนอกบ้านและตระเวนไปตามที่ต่างๆ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจพลัดหลงและกลายเป็นสุนัขจรจัดได้²⁶ นอกจากนี้ การเลี้ยงสุนัขโดยปราศจากความรักความเข้าใจ และการเอาใจใส่ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งของการมีสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากการเลี้ยงดูสุนัขโดยไม่ใส่ใจของเจ้าของสุนัข ปล่อยให้สุนัขออกไปเดินเล่นนอกสถานที่เลี้ยง โดยไม่ได้ควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด อาจทำให้สุนัขออกไปผสมพันธุ์กับสุนัขอื่นทำให้ลูกสุนัขที่เกิดมาอาจไม่เป็นที่ต้องการและถูกทิ้งให้กลายเป็นสุนัขจรจัด หรือในกรณีที่สุนัขมีนั้นได้ออกไปนอกสถานที่เลี้ยงโดยปราศจากการควบคุม แล้วไปผสมพันธุ์กับสุนัขจรจัด ลูกสุนัขที่เกิดมาย่อมเป็นสุนัขจรจัดโดยสภาพตั้งแต่วัยแรกเกิด

2. การผสมพันธุ์ของสุนัขจรจัด²⁷

การผสมพันธุ์ระหว่างสุนัขจรจัดด้วยกันเอง เป็นอีกสาเหตุของการมีสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานคร แม้ว่ากรุงเทพมหานครจะมีนโยบายในการห้ามไม่ให้สุนัขจรจัด เพื่อเป็นการควบคุมจำนวนและการเพิ่มปริมาณของสุนัขจรจัด แต่ก็ยังมีอุปสรรคในด้านงบประมาณและบุคลากร รวมทั้งปัญหาในการจับสุนัขจรจัดที่ไม่สามารถจับมาทำหมันได้ครบทุกตัว

2.2.3.2 สาเหตุของการเพิ่มจำนวนสุนัขจรจัดอย่างรวดเร็ว

นอกจากสาเหตุการมีสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานคร ยังมีปัจจัยที่เป็นเหตุที่ทำให้จำนวนสุนัขจรจัดเพิ่มจำนวนอย่างขึ้นรวดเร็ว ซึ่งได้แก่ อัตราการแพร่พันธุ์ของสุนัขและสัดส่วนของสุนัขจรจัดเพศเมียต่อเพศผู้ ที่ทำให้ปัญหาสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานครทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

1. อัตราการแพร่พันธุ์ของสุนัข

โดยธรรมชาติแล้วสุนัขเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่การตั้งท้องของแม่สุนัขแต่ละครั้งจะตกูกมากกว่า 1 ตัว ไม่เหมือนสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมบางชนิดที่ตั้งท้องและให้กำเนิดลูกครั้งละตัว ซึ่งสุนัข

²⁵ เฟื่องอ้าง, น.52.

²⁶ เฟื่องอ้าง, น.8.

²⁷ เฟื่องอ้าง, น.9.

เพศเมียสามารถตั้งท้องได้ประมาณ 2 ครั้งต่อปี²⁸ กล่าวคือ สุนัขเพศเมียมีวงจรในการเป็นสัด 4-6 เดือนต่อครั้ง โดยจะเริ่มเป็นสัดครั้งแรกตั้งแต่อายุประมาณ 8-12 เดือน ใช้ระยะเวลาในการตั้งท้องประมาณ 58-67 วัน และมีจำนวนลูกต่อคลอกครั้งละ 2-12 ตัว²⁹ จากที่กล่าวมานั้น หากสุนัขจรจัดนั้นเป็นเพศเมีย ในแต่ละปีสามารถให้กำเนิดลูกได้อย่างน้อย 4 ตัว (กรณีที่ตั้ง 2 ครั้งต่อปี และมีลูกคลอกละ 2 ตัว) ทั้งนี้ สุนัขนั้นมีอายุขัยเฉลี่ยประมาณ 5 ปี³⁰ จึงมีผลให้สุนัขจรจัดเพศเมียแต่ละตัวสามารถให้คลอดลูกได้ทั้งหมดประมาณ 20 ตัวเป็นอย่างน้อย หากไม่มีการทำหมัน ส่งผลให้จำนวนสุนัขจรจัดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

2. สัดส่วนสุนัขเพศผู้กับสุนัขเพศเมีย

นอกจากธรรมชาติของการสืบพันธุ์ของสุนัขที่นำไปสู่การเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วแล้ว ปัจจัยทางสังคมที่เอื้อต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนสุนัขจรจัดก็คือ การคัดสรรเพศของสุนัขที่จะเลี้ยง ทั้งนี้เพราะผู้เลี้ยงสุนัขตามบ้านมีแนวโน้มที่จะเลือกเลี้ยงสุนัขเพศผู้มากกว่าที่จะเลี้ยงสุนัขเพศเมีย³¹ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงพบว่า สัดส่วนระหว่างเพศของสุนัขจรจัดส่วนใหญ่จึงเป็นเพศเมียมากกว่าเพศผู้ ซึ่งนำไปสู่การมีอัตราการเพิ่มจำนวนสุนัขจรจัดที่มากและรวดเร็วขึ้น โดยจากการศึกษาพบว่า มีสัดส่วนสุนัขจรจัดเพศเมียต่อสุนัขเพศผู้ในอัตรา 3:2 ขณะที่สัดส่วนของสุนัขมีเจ้าของเพศเมียต่อเพศผู้ในอัตรา 2:3 ดังจะเห็นได้จากปริมาณการเลี้ยงสุนัขในครัวเรือนที่มีการสำรวจในปี พ.ศ. 2549 พบว่า ในเขตกรุงเทพมหานครรวมทั้ง 50 เขต มีสุนัขรวม 823,503 ตัว แบ่งเป็นเพศเมีย 354,651 ตัว เพศผู้ 481,851 ตัว³²

จากสาเหตุการมีและเพิ่มจำนวนของสุนัขจรจัดในพื้นที่กรุงเทพมหานครตามที่ได้กล่าวไปแล้ว นั้น พบว่าปัญหาสุนัขจรจัดเป็นปัญหาที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร โดยมีที่มาหรือสาเหตุหลักของปัญหามาจาก “การขาดสำนึกต่อส่วนรวมของคน” การที่คนละเลย ไม่เอาใจใส่หรือทิ้งขว้างสุนัขของตน ไม่ว่าเจตนาหรือไม่ก็ตาม นำไปสู่การมีและเพิ่มปริมาณสุนัขจรจัดอย่างรวดเร็ว โดยปัจจัยที่

²⁸ อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 6, น.51.

²⁹ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,

<<http://www.med.cmu.ac.th/secret/edserv/animal/DOG.pdf>>

³⁰ เกร็ดวิทยาศาสตร์ ภาคฟิสิกส์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล,

<<http://203.158.100.100/charud/scibook/sciencebook1/4/index102.htm>>

³¹ อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 6, น. 52.

³² สำนักงานสถิติแห่งชาติ,

<http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/service/dog/tab_stat/tab3.pdf>

สำคัญอีกประการที่ทำให้จำนวนประชากรสุนัขจรจัดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คือ อัตราการเจริญพันธุ์ของสุนัขจรจัด เนื่องจากสุนัขเพศเมียสามารถตั้งท้องได้ประมาณสองครั้งต่อปี และตกลูกแต่ละครั้งมากกว่าหนึ่งตัวดังที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากนี้สุนัขจรจัดมักมีสัดส่วนของเพศเมียสูงกว่าเพศผู้ จึงส่งผลให้อัตราการเพิ่มจำนวนสุนัขจรจัดเป็นไปอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นตัวเร่งให้ปัญหาสุนัขจรจัดทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น³³ นอกจากนี้ การที่บุคคลดำเนินชีวิตและให้คุณค่าต่อบางสิ่งโดยขาดการคาดการณ์หรือขาดการมองภาพที่อาจจะมีผลกระทบต่อสังคมในรูปขององค์กรวม สังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมของคนกรุงเทพมหานคร จึงดูเหมือนเป็นสังคมที่คำนึงถึงการตอบสนองความพึงพอใจของปัจเจกบุคคล โดยขาดสำนึกสาธารณะในการร่วมกันรับผิดชอบต่อส่วนรวม

สาเหตุสำคัญของกรณีปัญหาสุนัขจรจัดเกิดจากความเมตตากรุณา ทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานครเป็นผู้ใจบุญ มีความสงสารสัตว์ที่ลำบาก จึงให้อาหารต่อสุนัขจรจัดเหล่านั้นด้วยความสงสารแต่ไม่นำไปเลี้ยงดูรับผิดชอบประกอบกับการทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง หรือภาชนะใส่ขยะไม่มีความมิดชิดดีพอ จนกลายเป็นแหล่งอาหารของสุนัขจรจัด ทำให้สุนัขจรจัดสามารถหาอาหารเพื่อยังชีพได้ง่าย³⁴ ซึ่งหากพิจารณาในแง่ของปัจเจกบุคคล การกระทำเช่นนั้นย่อมไม่ผิดเนื่องจากไม่เป็นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตและเป็นการให้ทานวิธีหนึ่ง อย่างไรก็ตาม หากมองในมุมกลับกันโดยมองในภาพรวมของสังคมทั้งระบบ อาจกล่าวได้ว่าการกระทำโดยมีเจตนาดีของบุคคลหนึ่งอาจไม่ส่งผลดีต่อสังคมโดยรวมเสมอไป ความเมตตากรุณาที่ขาดพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งสังคมอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง ทั้งนี้เพราะการมีสุนัขจรจัดได้ส่งผลกระทบให้เกิดภาวะและปัญหาต่างๆ ทั้งทางสุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ สังคม และความเดือดร้อนรำคาญนานาประการของคนในสังคมที่เกิดจากสุนัขจรจัดในพื้นที่³⁵

³³ อ่างแล้ว เจริญวิถี 7, น. 6.

³⁴ อ่างแล้ว เจริญวิถี 6, น. 9.

³⁵ เพิ่งอ่าง, น. 50.

2.3 ผลกระทบจากปัญหาสุนัขจรจัด

การมีสุนัขจรจัดจำนวนมากในกรุงเทพมหานครส่งผลกระทบต่อคนในสังคมในด้านต่างๆ ดังนี้

2.3.1 ผลกระทบทางสุขภาพ

จากจำนวนสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานครซึ่งมีจำนวนมากและมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลกระทบต่อประชากรในสังคมของกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ ผลกระทบที่สำคัญประการหนึ่งคือผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยสุนัขจรจัดนั้นจัดเป็นพาหะนำโรคพิษสุนัขบ้าที่สำคัญ ซึ่งหากสุนัขจรจัดกัด หรือทำร้ายประชาชน ย่อมมีความเสี่ยงที่จะเป็นโรคพิษสุนัขบ้า หรือโรคต่างๆ เช่น โรคบาดทะยักได้ นอกจากนี้ สุนัขยังก่อให้เกิดความสกปรกจากการขุดคุ้ยขยะเพื่อหาอาหารดำรงชีพ และยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคต่างๆ ทั้งเสียงเห่าหอนของสุนัขก็ยังส่งผลกระทบต่อมนุษย์ ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป ดังนี้

2.3.1.1 ผลกระทบทางตรง

โรคภัยแรงที่กระทบต่อสุขภาพของคนโดยตรง และปรากฏชัดว่าเป็นผลมาจากสุนัขมี 2 โรค คือ

1. โรคพิษสุนัขบ้า

โรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัสชื่อ Rabies ไวรัสนี้พบว่ามีมากอาศัยอยู่ในระบบประสาทมากที่สุด โดยจะทำให้สุนัขที่ติดเชื้อมีอาการทางประสาท หรือเสมือนเป็นบ้า ซึ่งไวรัสนี้ยังสามารถติดต่อถึงมนุษย์และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอื่นได้ เชื้อไวรัสสามารถปรากฏในน้ำลายสุนัขก่อนและระหว่างแสดงอาการของโรค สุนัขที่ป่วยเมื่อเชื้อเริ่มปรากฏในน้ำลายก็จะสามารถแพร่เชื้อเรื่อยไปจนกระทั่งตาย มีรายงานพบว่าสุนัขมีอาการผิดปกติแต่สามารถแพร่เชื้อไวรัสโรคพิษสุนัขบ้าผ่านทางน้ำลายเป็นระยะๆ และสุนัขสามารถแพร่เชื้อผ่านทางน้ำลายได้นานถึง 14 วัน ก่อนแสดงอาการของโรค อาการของโรคพิษสุนัขบ้าจำแนกออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ แบบที่แสดงพฤติกรรมดุร้าย และแบบอาการซึมเศร้า โรคพิษสุนัขบ้าจัดเป็นโรคภัยแรง ไม่สามารถรักษาให้หายได้แต่สามารถป้องกันได้ด้วยการฉีดวัคซีน ไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ หากติดเชื้อโรคพิษสุนัขบ้าและแสดงอาการของโรคแล้ว ต้องเสียชีวิตทุกราย และที่สำคัญคือมากกว่าร้อยละ 96 ของมนุษย์ที่เป็นโรคนี้ได้รับเชื้อโดยมีสุนัขเป็นพาหะหลัก การแพร่เชื้อส่วนใหญ่ นอกจากผ่านทางน้ำลายแล้ว ยังมีอีกส่วนที่สามารถแพร่เชื้อผ่านระบบทางเดินหายใจ ซึ่งกรณีหลังนี้จะเกิดได้น้อยมาก การติดเชื้อโรคพิษสุนัขบ้ามักเกิดขึ้นหลังจากการถูกสุนัขที่มีเชื้อในน้ำลายกัด โดยมากกว่าร้อยละ 90 ของผู้ที่เสียชีวิต

ด้วยโรคพิษสุนัขบ้ามีสาเหตุมาจากการถูกสุนัขกัด แต่กลับพบว่ากว่าร้อยละ 80 ของผู้ที่ถูกสุนัขกัด จะไม่สามารถติดตามสุนัขที่กัดเพื่อดูว่าสุนัขยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ เนื่องจากสุนัขเหล่านั้นมักหลบหนีไป เป็นเหตุให้ไม่สามารถนำสุนัขมาตรวจหาโรคพิษสุนัขบ้าได้

สำหรับอาการของคนที่ได้รับเชื้อพิษสุนัขบ้าส่วนใหญ่จะมีอาการของสมองอักเสบและ ไขสันหลังอักเสบ โดยเริ่มแรกจะมีอาการไข้ต่ำ, เจ็บคอ และเบื่ออาหารอ่อนเพลีย ต่อมามีอาการคันบริเวณบาดแผลที่ถูกกัด แสบๆ ร้อนๆ และลามไปที่ส่วนอื่น อาจกลายเป็นแผลอักเสบมีน้ำเหลือง กระสับกระส่าย กลัวแสง กลัวลม ไม่ชอบเสียงดัง เพ้อเจ้อ หลุกหลิก หนาวสั่น ตาเบิกโพลงบ่อยๆ บางครั้งอาจทำให้เข้าใจว่าเป็นโรคจิต กลืนลำบาก น้ำลายไหล ปวดเท้าปวดขา กล้ามเนื้อกระตุก แน่นหน้าอก หายใจไม่ออกหรืออาจชักเกร็ง อัมพาตและตายในที่สุด³⁶

สำหรับสถานการณ์การเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 - 2542 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2525 มีอัตราป่วย 0.42 ต่อประชากรแสนคน ลดลงเหลือ 0.1 ต่อประชากรแสนคน ในปี พ.ศ.2542 โดยผู้เสียชีวิตด้วยโรคนี้ในปี พ.ศ.2523 มีจำนวน 370 ราย ปี พ.ศ. 2538 จำนวน 74 ราย และ พ.ศ.2542 จำนวน 58 ราย ซึ่งมีแนวโน้มลดลงเช่นกัน³⁷ สำหรับในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบสุนัขเป็นโรคพิษสุนัขบ้าในปี พ.ศ.2540 - 2543 จำนวนระหว่าง 209 - 401 ตัว ในปี พ.ศ.2544 รายงานจากสถานเสาวภาแห่งเดียวพบว่าสุนัขเป็นโรคพิษสุนัขบ้าถึง 309 ตัว จำนวนผู้ที่ได้รับการรักษาและฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าภายหลังสุนัขกัดในปี พ.ศ. 2544 มีมากถึง 28,000 คน ผู้เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้าได้ลดจำนวนลงจาก 10 คน ในปี พ.ศ.2539 เหลือ 7 คนในปีถัดมา และต่ำสุด 4 คน ในปี พ.ศ.2541 แต่หลังจากนั้นกลับเพิ่มสูงขึ้นอีกเป็น 6 คนและ 8 คน ในปี พ.ศ.2543 และ พ.ศ. 2544 ตามลำดับ ซึ่งเกือบทั้งหมดได้รับเชื้อโรคพิษสุนัขบ้าจากการถูกสุนัขจรจัดกัดและไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าภายหลังถูกกัด³⁸

³⁶ เฟิงอ๋าง, น.10-11.

³⁷ ธีระพงษ์ ตันทวีเชียร , “ โรคพิษสุนัขบ้า ประสพการณ์และแนวทางการป้องกันโรค,” วารสารเวชศาสตร์สิ่งแวดล้อม 2542, น.11.

³⁸ อ๋างแล้ว เชิงอรรถที่ 10, น. 1-2.

2. โรคฉี่หนู³⁹

โรคนี้เป็นโรคที่พบได้ทั่วโลก ในประเทศไทยพบได้ทุกจังหวัด โรคนี้ชุกชุมในฤดูฝนและช่วงฤดูฝนต่อฤดูหนาว เป็นโรคที่ติดต่อกันจากสัตว์มาสู่คน สัตว์ที่เป็นพาหะได้แก่ สัตว์ฟันแทะ เช่น หนู ซึ่งพบมากที่สุด รองลงมาคือ สุนัข หมู โค กระบือ แพะ แกะและแมว ใช้เวลาฟักตัวประมาณ 4-15 วัน สัตว์จะไม่แสดงอาการป่วยให้เห็น แต่จะปล่อยเชื้อออกมากับปัสสาวะได้เป็นระยะเวลานานหลายสัปดาห์ หลายเดือนหรืออาจตลอดชีวิต ทำให้มีการแพร่ติดต่อในฝูงสัตว์และคน โดยเข้าสู่คนทางผิวหนังที่มีแผลขีดข่วน หรือเข้าทางเยื่อบุจมูก ปาก หรือตา อาการของโรคมีตั้งแต่ไม่ปรากฏอาการ แสดงอาการแต่ไม่รุนแรง และมีอาการรุนแรงถึงเสียชีวิต

2.3.1.2 ผลกระทบทางอ้อม

โรคพิษสุนัขบ้านอกจากจะนำผลกระทบที่เป็นอันตรายถึงชีวิตแก่คนโดยตรงแล้ว ผลกระทบทางอ้อมที่ได้รับ คือ กรณีที่มีการติดต่อของเชื้อนี้ไปยังสัตว์อื่นๆ ที่เป็นสัตว์เศรษฐกิจ เช่น โค โดยพาหะที่นำเชื้อมาสู่โคในประเทศไทยมากที่สุดก็คือ สุนัข⁴⁰ นอกจากโรคพิษสุนัขบ้าแล้วสุนัขจิ้งจอกยังสามารถทำให้เป็นโรคที่เป็นอันตรายอื่นๆ ได้อีก ดังในกรณีบาดแผลที่ถูกสุนัขกัด หรือข่วน หากไม่ได้รับการดูแลรักษาที่เหมาะสม หรือหากไปสัมผัสกับสิ่งสกปรก อาจนำไปสู่โรคบาดทะยักได้ ซึ่งเมื่อเชื้อบาดทะยักเข้าสู่ร่างกายแล้วทางบาดแผลจะก่อให้เกิดอาการเกร็งตามระบบประสาทและกล้ามเนื้อ จนถึงมีอาการชักและภาวะขาดออกซิเจน อันอาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ นอกจากนี้ สุนัขยังอาจเป็นพาหะนำโรคอื่นๆ เช่น โรคกลากเกลื้อน โรคพยาธิ หรือโรคเห็บหมัดสุนัข ซึ่งโรคเหล่านี้แม้ไม่รุนแรงก็นำไปสู่การเสียชีวิต แต่ก่อให้เกิดความเจ็บป่วยและความรำคาญต่อสัตว์อื่นในบ้านได้ง่าย และอาจอาจทำให้ ผู้ใกล้ชิดกับสัตว์ในบ้านได้รับผลกระทบเหล่านี้ตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กเล็กๆ ในบ้านที่นิยมเลี้ยงสัตว์เลี้ยง จะใกล้ชิดกับสัตว์โดยขาดความระมัดระวังกับเชื้อโรคและอันตรายที่อาจติดต่อมาจากสุนัขจิ้งจอก ด้วยเหตุที่เด็กเล็กมีภาวะการคุ้มกันโรคต่ำกว่าผู้ใหญ่ ดังนั้น การเกิดโรคจึงเป็นไปได้ง่าย และมีความรุนแรงมากกว่าในผู้ใหญ่⁴¹

ผลกระทบทางอ้อมจากสุนัขจิ้งจอกอีกประการหนึ่งคือ การขับถ่ายของเสียไม่เป็นที่เป็นทาง ประกอบกับการคุ้ยขยะเพื่อหาอาหารส่งผลให้เกิดความสกปรกในท้องที่ กลายเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคและที่หากินของแมลงที่เป็นพาหะของโรค เช่น แมลงวัน โดยที่แมลงวันอาจจะไปตอมมูล

³⁹ อ่างแล้ว เจริญรอกที่ 6, น.12.

⁴⁰ เพิ่งอ่าง, น.13.

⁴¹ เพิ่งอ่าง, น.14.

สุนัขหรือขยะที่สุนัขจรจัดขุดคุ้ยเพื่อหาอาหารแล้วมาตอมอาหารของคน อาจนำไปสู่การเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ อาทิเช่น โรคระบบทางเดินอาหาร ซึ่งได้แก่ โรคท้องร่วง โรคบิด ไทฟอยด์ อหิวาตกโรค หรืออาหารเป็นพิษ เป็นต้น⁴² นอกจากนี้ การมีสุนัขจรจัดไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางด้านร่างกายของมนุษย์ดังที่ได้กล่าวไปแล้วเท่านั้น แต่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของบุคคลที่ไม่ชอบสุนัขซึ่งอาจเคยมีประสบการณ์ที่ไม่ดีต่อสุนัขในอดีต เช่น เคยถูกสุนัขทำร้ายหรือเป็นโรคภูมิแพ้ขนสุนัข⁴³ และนอกจากความหวาดกลัวการถูกสุนัขทำร้ายแล้ว ความรำคาญจากเสียงเห่าหอนก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่กระทบต่อจิตใจของมนุษย์ เนื่องจากธรรมชาติของสุนัขที่มีประสาทสัมผัสไว ถ้ามีเหตุการณ์ผิดปกติก็จะแสดงออกโดยการเห่า หอน ซึ่งเสียงเห่าหอนเหล่านี้ย่อมก่อให้เกิดความรำคาญต่อผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียง⁴⁴

เมื่อกล่าวถึงผลกระทบที่ตามมา จากการมีสุนัขจรจัดเป็นจำนวนมากในเขตกรุงเทพมหานคร ผลกระทบที่มักจะมีกล่าวถึงในลำดับต้นก็คือ ผลกระทบทางสุขภาพของคน และเนื่องจากสุนัขจรจัดส่วนใหญ่เป็นสุนัขที่ไม่ได้รับการดูแลด้านสุขอนามัย ไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรค หรือได้รับการฉีดวัคซีนไม่ต่อเนื่อง ทำให้สุนัขเหล่านี้เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค และอาจเป็นพาหะนำโรคต่างๆ มาสู่คนได้ทั้งทางตรง โดยการถูกสุนัขกัดหรือ เลีย และทางอ้อมโดยจะแพร่เชื้อโรคมาสู่คนโดยผ่านพาหะอื่นอีกทอดหนึ่ง เช่น แมลงวัน หรือพยาธิตัวตืด เป็นต้น ซึ่งโรคที่คนส่วนใหญ่หวาดกลัวว่าอาจจะเป็นอันตรายถึงชีวิตและมีอาการกล่าวถึงมากที่สุด คือโรคพิษสุนัขบ้า ส่วนโรคอื่นๆ ที่ไม่ร้ายแรงเท่าแต่ก็มีผลคุกคามต่อภาวะสุขภาพด้วยเช่นกัน เช่น โรคฉี่หนู โรคพยาธิ หรือโรคภูมิแพ้ขนสุนัข เป็นต้น⁴⁵ และแม้ว่าวิทยาการทางการแพทย์ปัจจุบันจะมีการพัฒนาอย่างมาก แต่ภาวะโรคพิษสุนัขบ้าก็ยังคงเป็นโรคที่ก่อให้เกิดอันตรายน่ากลัวและเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งแม้ว่าจะมีสถิติบ่งชี้ถึงแนวโน้มที่ต่ำลงกว่าในอดีตที่ผ่านมา แต่ก็ยังไม่สามารถกำจัดให้หมดสิ้นไปจากสังคมได้ เนื่องจากต้นเหตุหลักของโรคพิษสุนัขบ้า คือ กลุ่มสุนัขจรจัดนั้นยังไม่สามารถควบคุมได้ นอกจากนี้ แม้ว่าคนส่วนใหญ่จะรู้จักโรคพิษสุนัขบ้า แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงข้อควรปฏิบัติหรือระยะเวลาที่ควรมารับวัคซีนภายหลังจากถูกสุนัขกัด⁴⁶ การมีสุนัขจรจัดไม่เพียงส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางด้านร่างกายของมนุษย์

⁴² เฟื่องอ้าง, น.14.

⁴³ เฟื่องอ้าง, น.57.

⁴⁴ เฟื่องอ้าง, น.58.

⁴⁵ เฟื่องอ้าง, น.54.

⁴⁶ เฟื่องอ้าง, น.56.

เท่านั้น ปัญหาทางสุขภาพจิตก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญและได้ถูกกระทบกระเทือนไปด้วย เนื่องจากต่างคนต่างความคิดต่างจิตต่างใจ ดังนั้น สุนัขที่เป็นเสมือนเพื่อนของคนบางคน ก็อาจเป็นศัตรูที่ร้ายกาจของอีกคนหนึ่งก็ได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าในสังคมนั้นมีทั้งผู้ที่รักสุนัขเป็นชีวิตจิตใจและกลุ่มคนที่ทั้งเกลียดและกลัวสุนัขเป็นอย่างยิ่ง การที่สุนัขจรจัดเพ่นพ่านได้ทั่วไปย่อมมีผลกระทบต่อสภาพจิตใจของกลุ่มคนที่ไม่ชอบสุนัขเป็นอย่างมาก ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้อาจเคยมีประสบการณ์ที่ไม่ดีต่อสุนัขในอดีต เช่น เคยถูกสุนัขทำร้าย หรือเป็นโรควิตกกังวลกับสุนัข เป็นต้น และส่วนใหญ่สุนัขจรจัดเหล่านี้จะอาศัยอยู่ตามแหล่งชุมชน ตลาด หรือในย่านที่มีผู้ใจบุญคอยนำอาหารมาให้สำหรับประทังชีวิต การอยู่อาศัยที่ไม่แน่นอนของสุนัขจรจัดเป็นเหตุให้ผู้สัญจรไปตามท้องถนนเกิดความหวาดระแวงว่าจะถูกสุนัขเหล่านี้กัดหรือทำร้าย และยอมนำมาซึ่งโรคต่างๆ มากมาย ประกอบกับการติดตามดูว่าสุนัขเหล่านี้มีเชื้อโรคพิษสุนัขบ้าหรือไม่นั้นทำได้ยากลำบาก ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของคนเป็นอย่างมาก⁴⁷

2.3.2 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ⁴⁸

การควบคุมควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าและการจัดการปัญหาสุนัขจรจัด ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้งในด้านค่าใช้จ่ายของบุคคลและของรัฐ ในส่วนของการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า แม้ว่าแนวโน้มการตายจากโรคพิษสุนัขบ้าจะลดลงเป็นลำดับ แต่จำนวนผู้รับการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันหลังจากที่ถูกสุนัขกัดยังคงอยู่ในระดับสูง ซึ่งค่าใช้จ่ายนั้นอาจพิจารณาได้ใน 2 ลักษณะ

2.3.2.1 ค่าใช้จ่ายทางตรง

อาจเรียกว่าเป็นค่าใช้จ่ายจากการจัดบริการและการรับบริการทางการแพทย์ ซึ่งค่าใช้จ่ายในการบริการได้แก่ ค่าผลิตรั้วคั่น ค่านำเข้าวัคซีน ค่าเครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์และเวชภัณฑ์ เงินเดือน หรือค่าจ้างบุคลากรทางการแพทย์ เป็นต้น ส่วนค่าใช้จ่ายส่วนบุคคลนั้น ได้แก่ ค่ายา ค่าเดินทางมารับการรักษา มีการคาดการณ์ว่าประชากรปีละกว่า 250,000 คนถูกสุนัขกัด และส่วนหนึ่งต้องไปรับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าซึ่งมีค่าใช้จ่ายประมาณ 1,500 – 3,000 บาทต่อคน⁴⁹

⁴⁷ เฟิงอ๋าง, น.57.

⁴⁸ เฟิงอ๋าง, น.14-15.

⁴⁹ เฟิงอ๋าง, น.15.

2.3.2.2 ค่าใช้จ่ายทางอ้อม

ได้แก่ การที่ไม่สามารถทำงานได้ตามปกติในกรณีที่เกิดการเจ็บป่วยจากโรคพิษสุนัขบ้า หรือการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ทำให้สูญเสียรายได้ที่ควรจะได้รับ ในส่วนของการจัดการกับสุนัขจรจัดนั้น รัฐและกรุงเทพมหานครต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากเพื่อดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดและโรคพิษสุนัขบ้า ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในการจับสุนัข อาทิ วัสดุอุปกรณ์ในการจับ หรือค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ รวมถึงค่าใช้จ่ายในการสรรหา ฝึกอบรม และระยะเวลาในการฝึกเจ้าหน้าที่ที่จับสุนัข เนื่องจากมีจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ไม่เพียงพอ และการจับสุนัขจรจัดต้องอาศัยทักษะและความชำนาญพิเศษ เพื่อให้จับสุนัขได้ทันและสามารถหลบเลี่ยงจากการถูกกัด ค่าใช้จ่ายในการจัดหาหรือผลิตวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ค่าวัสดุอุปกรณ์และเวชภัณฑ์ เช่น ไมโครชิป ปลอกคอสุนัข เวชภัณฑ์สำหรับทำหมัน การหาพื้นที่ที่ใช้เป็นสถานที่เลี้ยงดู และค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสุนัขที่นำมารวมกันไว้ที่สถานที่เลี้ยงดูสุนัขจรจัด จากข้อมูลของกองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่า การดูแลสุนัขจรจัดมีค่าใช้จ่ายสูงมาก⁵⁰ เฉพาะค่าอาหารสำหรับสุนัขจรจัดนั้น มีค่าใช้จ่ายวันละประมาณ 8 บาท ต่อตัวหรือตลอดชีวิต (เวลา 3-5 ปี) ประมาณ 10,000 บาทต่อตัว⁵¹

จะเห็นได้ว่า การมีสุนัขจรจัดอยู่ทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานครนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อและเป็นปัญหาในอีกหลายเรื่องหลายประเด็น ซึ่งประเด็นปัญหาทางเศรษฐกิจก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก การมีสุนัขจรจัดจำนวนมากในกรุงเทพมหานครส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งระดับจุลภาคและในระดับมหภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐ จำนวนมหาศาลในการควบคุมจำนวนสุนัข เช่น การทำหมัน จากการสอบถามโรงพยาบาลของรัฐจะคิดอัตราค่าทำหมันสุนัขเพศผู้ 400-500 บาทและสุนัขเพศเมียจะมีราคาสูงกว่าเล็กน้อย คือ 500-800 บาท ในขณะที่ค่าใช้จ่ายจากโรงพยาบาลเอกชนในการทำหมันสุนัขเพศผู้ในอัตรา 1,000-1,300 บาท ส่วนสุนัขเพศเมียราคาจะอยู่ที่ 1,000 - 1,500 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดและน้ำหนักตัวของสุนัขเป็นเกณฑ์ นอกจากนี้ยังมีเรื่องของการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า โรคหัด โรคฉี่หนู โรคตับอักเสบและโรคไลม์อักเสบ ซึ่งต้องฉีดให้กับสุนัขบ้านและสุนัขจรจัดเป็นประจำทุกปี โดยค่าใช้จ่ายจากการฉีดยาแต่ละครั้งรวมแล้วประมาณ 150-400 บาทต่อตัวต่อปี นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายที่ทางรัฐจะต้องแบกรับภาระในการเลี้ยงและดูแลสุนัขที่ไม่มีเจ้าของ ซึ่งเป็นการ

⁵⁰ เพิ่งอ้าง, น.15-16.

⁵¹ อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 7, น.22.

สูญเสียทางเศรษฐกิจจำนวนมหาศาล⁵² นอกจากงบประมาณบางส่วนที่ต้องถูกแบ่งไปเพื่อสุนัขจรจัดเหล่านี้โดยตรงแล้ว ยังมีการสูญเสียทางเศรษฐกิจบางส่วนที่จะต้องถูกนำไปใช้เพื่อป้องกันและรักษาผู้ที่ถูกสุนัขจรจัดกัดหรือทำร้าย ทั้งนี้จากการสอบถามบุคลากรของหน่วยงานที่ให้บริการด้านการรักษาถึงค่าใช้จ่ายของผู้ที่ถูกสุนัขกัดหรือทำร้าย นับว่าเป็นรายจ่ายต่อหัวมากถึง 2,000-3,000 บาทต่อคน โดยที่การรักษานั้น มีกำหนดเวลาการฉีดวัคซีนเป็นระยะๆ ซึ่งนอกจากค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปกับค่ายาและค่าทำแผลแล้ว ค่าใช้จ่ายที่มองไม่เห็นส่วนหนึ่งที่จะต้องเสียไปกับการเดินทางมารับการรักษา เวลา และงานที่ต้องลาหรือขาดเพื่อมาหาหมอ⁵³ ในปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายประกันสุขภาพให้กับประชาชนถ้วนหน้า สำหรับการรักษาโรคต่างๆ ซึ่งครอบคลุมถึงการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าด้วย โดยโครงการดังกล่าวจะช่วยลดค่าใช้จ่ายของผู้ถูกสุนัขกัดในการไปรับการฉีดวัคซีน และดูเหมือนว่าจะจะเป็นแรงจูงใจให้คนที่ถูกสุนัขกัดมารับการฉีดวัคซีนมากยิ่งขึ้น แต่หากมองในมุมกลับกัน การที่คนมารับวัคซีนมากขึ้นและเสียค่าใช้จ่ายน้อยลงย่อมหมายความว่ารัฐบาลจะต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายส่วนนี้มากขึ้น อีกทั้งวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ่านั้นจะต้องนำเข้าจากต่างประเทศจึงมีราคาค่อนข้างสูง⁵⁴

จะเห็นได้ว่างบประมาณจำนวนหนึ่งได้แบ่งไปเพื่อการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายที่คิดเป็นต้นทุนได้ และค่าใช้จ่ายที่ไม่อาจตีราคาเป็นต้นทุนได้ ทั้งในเรื่องของเวลาที่ต้องเสียไปหรือเรื่องของความรู้สึกของผู้ที่ถูกสุนัขกัด นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายอีกบางส่วนที่เกิดจากการจับสุนัขไปทำหมัน ซึ่งรวมไปถึงการที่ต้องใช้บุคลากรที่มีความชำนาญด้านนี้โดยตรง การเสียเวลาในการจับสุนัขและค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์การจับสุนัข ค่าน้ำมันรถ อีกทั้งความเสี่ยงในการถูกสุนัขทำร้าย ความสูญเสียทางทรัพยากรที่วัดเป็นต้นทุนได้และไม่ได้เหล่านี้ โดยรวมแล้วถือเป็นความสูญเสียที่ไม่น่าเกิดขึ้น เพราะทางออกในการแก้ไขปัญหาที่แท้จริง คือ การควบคุมและลดจำนวนสุนัขจรจัด รวมถึงการวางมาตรการในการเลี้ยงสุนัขให้ชัดเจน เพื่อไม่ให้สุนัขบ้านถูกทอดทิ้งกลายเป็นสุนัขจรจัดในอนาคต นอกจากนี้ค่าใช้จ่ายที่กล่าวมาแล้ว ยังมีการสูญเสียในเรื่องภาพลักษณ์ในด้านการท่องเที่ยวจากสายตาของชาวต่างชาติ โดยในแต่ละปีประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งรัฐบาลได้พยายามส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้ชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย อันจะเป็นการดึงเงินต่างประเทศเข้ามาและเป็นหนทางหนึ่งในการยกมาตรฐานทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ แต่การมีสุนัขจรจัดเป็นจำนวนมากได้ส่งผล

⁵² อ่างแล้ว เสงี่ยมฤทธิ์ 6, น.59.

⁵³ เพิ่งอ่าง, น.61.

⁵⁴ เพิ่งอ่าง, น.62.

กระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศและการท่องเที่ยว ความไม่มั่นใจในความปลอดภัยจากการถูกสุนัขกัดและความสกปรกของท้องที่ อาจเป็นเหตุให้ชาวต่างประเทศที่ต้องการมาท่องเที่ยวในเมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานครเปลี่ยนใจไปท่องเที่ยวในประเทศอื่นที่มีความปลอดภัยมากกว่าแทน นอกจากนี้ภาพลักษณ์เหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อการลงทุนของนักลงทุนชาวต่างชาติอีกด้วย⁵⁵

2.3.3 ผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

ในส่วนประเด็นปัญหาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นที่ชัดเจนว่าสิ่งใดก็ตามที่มีปัญหากระทบถึงคนในสังคมกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่ม ย่อมต้องถูกจัดอยู่ในกลุ่มปัญหาสังคม ทำนองเดียวกับปัญหาสุนัขจรจัดนั้นได้ถูกจัดอยู่ในส่วนปัญหาสังคมด้วย เนื่องจากสุนัขจรจัดได้สร้างปัญหาที่กระทบกระเทือนต่อคนในสังคมหลายประเด็นและมีความเกี่ยวเนื่องกันเป็นลูกโซ่ การมีสุนัขจรจัดเป็นจำนวนมากย่อมนำมาซึ่งปัญหาทางสังคมในหลายประเด็นไม่เฉพาะตัวสุนัขจรจัดเองที่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงเรื่องของอันตรายที่เกิดจากความก้าวร้าวของสุนัขบางตัว การก่อเสียงเห่าหอน หรือการเดินกีดขวางการจราจรทำให้เกิดอุบัติเหตุอยู่บ่อยๆ นอกจากนี้ตัวสุนัขที่สร้างปัญหาให้กับสังคมแล้ว บางครั้งเจ้าของสุนัขหรือผู้ที่ให้ความเอ็นดูเลี้ยงดูสุนัขก็มักจะมีประเด็นความขัดแย้งกับกลุ่มคนที่ไม่ชอบสุนัขอยู่บ่อยๆ ทั้งในเรื่องของการแจ้งจับสุนัขจรจัดต่อกรุงเทพมหานคร หรือการได้รับความรำคาญจากสุนัขจรจัด ทำให้กลุ่มคนที่รักสุนัขประณามคนกลุ่มนี้ว่าไร้ความเมตตา เกิดเป็นประเด็นความขัดแย้งของกลุ่มคนในสังคมหรือในชุมชนขึ้นได้ ซึ่งจะขอลงไว้ในรายละเอียดดังนี้

2.3.3.1 ความปลอดภัยในการสัญจรของประชาชนและนักท่องเที่ยว⁵⁶

การที่สุนัขจรจัดขาดเจ้าของ ขาดการอบรมเลี้ยงดูที่ดี ทำให้สุนัขจรจัดบางส่วนไม่เป็นมิตรกับมนุษย์และอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้สัญจรไปมา จากการเห่าหอน การวิ่งไล่ หรือการกัด นอกจากนี้สุนัขจรจัดอาจกีดขวางทางสัญจรไปมา เข้าไปเดินเกาะเกาะในถนน หรือวิ่งตัดหน้ารถยนต์ ซึ่งในหลายกรณีนั้น เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางการจราจร หรืออาจกล่าวได้ว่าสุนัขจรจัดมีส่วนสร้างปัญหาสังคมด้านความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชากร

⁵⁵ เพิ่งอ้าง, น.63-64.

⁵⁶ เพิ่งอ้าง, น.16.

นอกจากผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครจะได้รับผลกระทบดังกล่าวแล้ว นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศก็มีความหวาดระแวงถึงภัยจากสุนัขจรจัดและโรคพิษสุนัขบ้าเช่นกัน โดยจะเห็นได้ว่าเอกสารแนะนำการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้รวมเอาโรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคอันตรายสำหรับนักท่องเที่ยว และมีคำเตือนให้นักท่องเที่ยวหลีกเลี่ยงจากการสัมผัสหรือการเข้าไปใกล้สุนัขจรจัด หากปัญหาสุนัขจรจัดและโรคพิษสุนัขบ้าไม่ได้รับการแก้ไขปัญหายังคงย่ำแย่และส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของกรุงเทพมหานคร และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วย

2.3.3.2 ความไม่เป็นระเบียบ สิ่งปฏิกูล และเหตุเดือดร้อนรำคาญ⁵⁷

สุนัขจรจัดส่วนหนึ่งอยู่ในสภาพที่น่าสลดสังเวช เช่น เป็นโรคเรื้อน พิกการ ผอม หรือมีกลิ่นเหม็น ทำให้ไม่เจริญตาเจริญใจต่อผู้ที่พบเห็น นอกจากนี้สุนัขจรจัดยังมีการขับถ่ายไม่เป็นที่เป็นทางทำให้ทางเท้าสกปรก เลอะเทอะเป็นที่น่ารังเกียจ นอกจากนี้มูลสุนัขยังเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดก๊าซแอมโมเนียและซัลเฟอร์ไดออกไซด์อันก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม

การดำรงชีวิตของสุนัขจัดเป็นอีกปัจจัยหนึ่งนำไปสู่ปัญหา ด้วยเหตุที่สุนัขจรจัดต้องอาศัยอาหารจากผู้ให้นำมาให้อาหารจากบริเวณที่มีเศษอาหาร หรือกองขยะ จึงทำให้พื้นที่ในชุมชน วัด ตลาด ร้านอาหาร หรือแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งในกรุงเทพมหานครเหล่านี้อยู่ในสภาพที่ไม่สะอาด ไม่น่าดู ยิ่งไปกว่านั้น ขยะที่เกลื่อนกลาดจากการรื้อขยะของสุนัขยังเป็นการเพิ่มภาระงานในการจัดเก็บขยะและการรักษาความสะอาดของกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นแล้ว สุนัขเป็นสัตว์สังคมจึงมักอยู่รวมกันเป็นฝูง จึงก่อให้เกิดความรำคาญจากการเห่าหอนและการกัดกัน อีกทั้งยังเป็นที่อาศัยเพาะพันธุ์สัตว์รบกวนหรือสัตว์ที่เป็นพาหะของโรค เช่น เห็บ หมัด เหา และไร เป็นต้น

2.3.3.3 ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนอันเนื่องมาจากทัศนคติที่แตกต่างกันเกี่ยวกับสุนัขจรจัด⁵⁸

โดยเหตุที่ปัญหาสุนัขจรจัดและการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าเป็นปัญหาที่เรื้อรังและยังไม่สามารถแก้ไขได้ ประกอบกับสภาพความเป็นเมือง กระแสโลกาภิวัตน์ กระแสความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนจนถึงสิทธิและการควรได้รับการคุ้มครองของสัตว์ ยิ่งก่อให้เกิดปัญหาความความแตกต่างทางแนวคิดและแนวปฏิบัติที่เพิ่มขึ้นระหว่างกลุ่มประชากรกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นกลุ่มที่เมตตา

⁵⁷ เพิ่งอ้าง, น.16 – 17.

⁵⁸ เพิ่งอ้าง, น.17.

สัตว์ ยึดมั่นในคำสอนศาสนา และกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพสัตว์ที่เน้นสิทธิเสรีภาพของสัตว์ กับกลุ่มที่เน้นทางเลือกในการขจัดปัญหาโดยการกำจัดสุนัข

2.4 นโยบายของกรุงเทพมหานครในการจัดการปัญหาสุนัขจรจัด

2.4.1 ความเป็นมาของนโยบายของกรุงเทพมหานครในการจัดการปัญหาสุนัขจรจัด

กรุงเทพมหานครมีสุนัขจรจัดจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัด เนื่องจากคนนิยมนำสุนัขที่ไม่ต้องการไปปล่อย เพราะเชื่อว่าวัดเป็นเขตอภัยทาน สุนัขในวัดไม่อดตาย แต่สุนัขจรจัดในวัดสร้างปัญหาให้กับพระและประชาชนที่เข้าไปปฏิบัติธรรม ประกอบกิจกรรมในวัด ทั้งในด้านปัญหามูลสุนัขหรือถูกสุนัขกัด สุนัขจรจัดเป็นพาหะสำคัญของโรคพิษสุนัขบ้า กระทรวงสาธารณสุขจึงได้ตราพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้าขึ้นในปี พ.ศ. 2498 สำหรับการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งมีผลบังคับใช้ทั่วประเทศ โดยในระยะแรก ๆ นั้น ส่วนใหญ่เป็นการป้องกันสำหรับผู้สัมผัสโรค นอกจากนั้นยังมีการกำจัดสุนัขจรจัดโดยวิธีเปื้อดด้วยเหยื่อ สำหรับในกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2503 ได้มีการดำเนินการกำจัดสุนัขจรจัดโดยการจับสุนัขจรจัดในที่สาธารณะ มากกัซังไว้เป็นเวลา 3 วันหากไม่มีเจ้าของมารับคืนจะทำลาย⁵⁹

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2515 เป็นต้นมา กรุงเทพมหานครได้เปลี่ยนเป็นเขตบริหารงานพิเศษ มีผลทำให้แนวทางในการดำเนินงานเพื่อจัดการกับปัญหาสุนัขจรจัดและโรคพิษสุนัขบ้า นั้น ไม่มีความแน่นอน เนื่องจากมีการรณรงค์เป็นระยะๆ คล้ายไฟไหม้ฟาง นอกจากนั้นแนวนโยบายยังมีแนวโน้มเปลี่ยนไปตามผู้บริหารระดับสูง โดยในระยะแรก แนวนโยบายและการดำเนินการของกรุงเทพมหานครนั้น ได้มุ่งเน้นไปที่การลดปริมาณสุนัขจรจัดด้วยวิธีการทำลายหรือฆ่าสุนัขที่จับได้ตามที่สาธารณะ⁶⁰ ซึ่งการทำลายสุนัขจรจัดเป็นวิธีที่คนไทยส่วนใหญ่ไม่ยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำลายโดยใช้ สารสตริกนิน ไม่เป็นที่ยอมรับจากองค์กรพิทักษ์สัตว์และป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ แม้องค์กรเหล่านั้นจะยอมรับว่าต้องทำลายสุนัขจรจัดที่มีมากก็ตาม กรุงเทพมหานครจึงถูกต่อต้านจากประชาชน เมื่อเข้าไปจับสุนัขจรจัดตามคำร้องเรียน รวมทั้งมีหนังสือคัดค้านวิธีการทำลายสุนัขจรจัดมาอย่างต่อเนื่อง ยิ่งไปกว่านั้นถึงแม้จะมีการทำลายสุนัขเพิ่มขึ้นทุกปี แต่จำนวน

⁵⁹ - , “การดำเนินการเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการควบคุมจำนวนสุนัขจรจัดจากการทำลายเป็นการทำหมันสุนัขจรจัดปล่อยกลับที่เดิม ,” น.1

⁶⁰ อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 6, น. 19.

สุนัขเกิดใหม่ก็มีมากขึ้นทุกปีเช่นกัน รวมทั้งเมื่อคนเลี้ยงสุนัขมีปัญหา เช่น มีลูกสุนัขมากเกินไปเกินความต้องการ หรือสุนัขเป็นโรคที่รักษาไม่หาย ก็จะไปปล่อยที่วัด นอกจากนั้นการจับสุนัขจรจัดในวัดยังทำได้ยากมากขึ้น เนื่องจากมีบุคคลที่ให้อาหารสุนัขเหล่านั้นต่อต้าน เพราะทราบว่ากรุงเทพมหานครจับสุนัขจรจัดไปทำลาย⁶¹

ต่อมากระทรวงสาธารณสุขจึงได้ตราพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดให้จับสุนัขจรจัดมากักขังเป็นเวลา 5 วันเพื่อยกเวลาให้เจ้าของมีเวลามาขอรับสุนัขคืน โดยพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวถือเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งที่ใช้ในการดำเนินงานควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ การมุ่งให้สุนัขทุกตัวต้องได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และให้มีการทำเครื่องหมายให้กับสุนัขที่ได้รับการฉีดวัคซีนแล้ว ทั้งยังต้องรายงานให้เจ้าพนักงานทราบภายในเวลา 24 ชั่วโมง หากมีสัตว์ใดที่ถูกสัตว์อื่นซึ่งสงสัยว่าเป็นโรคพิษสุนัขบ้ากัดและต้องเฝ้าติดตามอาการสัตว์นั้นอีกเป็นระยะเวลา 6 เดือน โดยห้ามจำหน่ายจ่ายโอนสัตว์ดังกล่าว เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคพิษสุนัขบ้า⁶²

ในเวลาต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวนโยบายที่ใช้ในการลดจำนวนสุนัขจรจัด โดยมีความพยายามในการลดการใช้วิธีการใน “การกำจัด” และเพิ่มระดับในการใช้วิธีการใน “การจำกัด” แทน โดยมีการรณรงค์ให้ทำหมันและฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้กับสุนัขจรจัดแทนการนำสุนัขจรจัดนั้นไปทำลาย การใช้วิธีการในการทำหมันคุมกำเนิดแทนวิธีการในการทำลายนี้ เป็นวิธีที่นักวิชาการเสนอแนะเพื่อจะช่วยลดการเพิ่มจำนวนสุนัขจรจัด โดยในระยะแรก ให้ใช้วิธีการฉีดฮอร์โมนคุมกำเนิด แม้จะเป็นการคุมกำเนิดแบบชั่วคราวแต่สามารถทำได้ง่ายโดยการฉีดฮอร์โมนเข้ากล้ามเนื้อ เริ่มดำเนินการรณรงค์ในปีงบประมาณ 2528 และในปีงบประมาณ 2531 ได้รณรงค์ฉีดฮอร์โมนคุมกำเนิดพร้อมกับการรณรงค์ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ส่วนการผ่าตัดทำหมันซึ่งเป็นการคุมกำเนิดแบบถาวร ทำได้ยากมีวิธีการเฉพาะ อาจมีผลแทรกซ้อนในระหว่างการผ่าตัดหรือหลังการผ่าตัดได้ ต้องใช้บุคลากรที่มีความชำนาญ ซึ่งในช่วงแรกเจ้าของสุนัขยังไม่ยินยอมนำสุนัขมาทำหมัน เนื่องจากกลัวผลแทรกซ้อนจากการผ่าตัดและสุนัขไม่ฟื้นจากการวางยาสลบ แต่ผลของการรณรงค์คุมกำเนิดสุนัข และบุคลากรของฝ่ายควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าได้พัฒนาวิธีการผ่าตัดทำหมันจนมีประสิทธิภาพดีขึ้น สุนัขฟื้นเร็ว ลดปัญหาแทรกซ้อนหลังผ่าตัดโดยในช่วงต้นจะทำหมันให้กับสุนัขที่มีคนดูแล เป็นผลทำให้ประชาชนนำสุนัขมารับการผ่าตัดทำหมันมากขึ้น

⁶¹ เบ็ญจวรรณ สิชฌนาศัย, “การดำเนินการเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการควบคุมจำนวนสุนัขจรจัดจากการทำลายเป็นการทำหมันสุนัขจรจัดปล่อยกลับที่เดิม.”, น.1.

⁶² อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 6, น.19.

ต่อมาในปี พ.ศ. 2539 สมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตธนบุรี มีแนวคิดว่าการทำหมันสุนัข และแมวที่มีเจ้าของจะช่วยลดการนำสุนัขและแมวที่มีมากเกินไปไปปล่อยเป็นสุนัขและแมวจรจัด จึงได้ทำโครงการทำหมันสุนัข-แมวที่มีเจ้าของเขตธนบุรี ประชาชนนำสุนัข-แมว มารับการผ่าตัดทำหมันจำนวนมาก โดยในปี พ.ศ. 2542 ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในขณะนั้น (นายพิจิตต รัตตกุล) ต้องการให้นำแนวทางการทำงานตามโครงการนำร่องเขตธนบุรี มาขยายผลให้ครบ 50 เขต เนื่องจากในปี พ.ศ. 2542 นี้ สุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานคร มีจำนวนมากถึง 110,584 ตัว และคาดว่าในปี พ.ศ. 2545 มีสุนัขจรจัดเพิ่มขึ้นเป็น 120,000 ตัว⁶³ จึงมีการเสนอแนวคิดที่จะจ้างเอกชนให้คุมกำเนิดสุนัขจรจัดและฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งมีบริษัทเอกชน เสนอโครงการ รายละเอียดค่าใช้จ่าย การดำเนินโครงการระยะสั้น ระยะยาว 6 เดือน และระยะยาว 5 ปี เป็นเงินจำนวนมาก โดยสำนักงานงบประมาณพิจารณาแล้วเห็นว่าทั้งโครงการระยะสั้นและโครงการระยะ 5 ปี เป็นโครงการต่อเนื่อง (เกินกว่า 1 ปีงบประมาณ) การจะใช้จ่ายงบประมาณจะต้องทำเป็นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย โดยผ่านความเห็นชอบของสภากรุงเทพมหานครก่อน จึงเสนอให้สำนักอนามัยใช้งบประมาณและบุคลากรที่มีอยู่ดำเนินโครงการดังกล่าว 2-3 เขต เพื่อนำร่องไปก่อน หากได้ผลดีจึงขยายผลไปเขตอื่น ๆ สำนักอนามัยมอบหมายให้ฝ่ายควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย จัดหน่วยสัตวแพทย์เคลื่อนที่ทำการคุมกำเนิดสุนัขจรจัด ใน 4 เขตนำร่อง (เขตดินแดง เขตห้วยขวาง เขตหนองแขม และเขตบางเขน) โดยให้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้กับสุนัขจรจัดในวัด ผ่าตัดทำหมันสุนัขจรจัดเพศผู้ ส่วนสุนัขจรจัดเพศเมียให้ฉีดฮอร์โมนคุมกำเนิด⁶⁴ ทั้งยังมีการริเริ่มการสร้างที่เลี้ยงดูสุนัขจรจัดและโครงการหาบ้านใหม่ให้กับสุนัขเหล่านี้ โดยมีการคัดสุนัขที่มีลักษณะดีไปรับการฝึกฝนระยะหนึ่ง แล้วมอบให้ประชาชนที่ต้องการสุนัขรับไปเลี้ยงดูต่อไปโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อหา ในอดีตดำเนินเป็นโครงการรณรงค์หาบ้านใหม่ให้หมาเทศ พร้อมให้บริการตรวจรักษาสุนัขเหล่านั้นที่ประชาชนรับไป (ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ) ซึ่งมีประชาชนสนใจมารับสุนัขไปอุปการะจนถึงปัจจุบันนี้ รวมถึงในกรณีที่สุนัขจรจัดตัวใดมีพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ที่เดิมแล้วมักสร้างปัญหา จะนำมาเลี้ยงดูที่สถานพักพิงสุนัขจรจัดของกรุงเทพมหานคร เพื่อลดเหตุเดือดร้อนรำคาญ กัดทำร้ายประชาชนที่สัญจรในที่สาธารณะ ลดมลภาวะทั้งทางเสียง กลิ่นจากมูลสุนัข ซึ่งในปัจจุบันมีศูนย์พักพิงสุนัขจรจัด อยู่ที่เขตประเวศ และศูนย์ควบคุมสุนัขจรจัด อยู่ที่จังหวัดอุทัยธานี

⁶³ อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 14 , น.22.

⁶⁴ อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 61 , น. 2-3.

อนึ่ง ศูนย์ควบคุมสุนัขจรจัด เขตประเวศนั้น ก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2538 และเริ่มเลี้ยงสุนัขในปี พ.ศ. 2540 มีพื้นที่ 13 ไร่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับสุนัขที่ถูกร้องเรียนว่าสร้างปัญหาในพื้นที่สาธารณะ คือนำสุนัขให้เจ้าของที่สุนัขหาย ส่งเสริมให้สุนัขมีผู้ขอรับไปอุปการะ กักสุนัขไว้เพื่อการสังเกตอาการโรคพิษสุนัขบ้า รวมถึงกักกันโรคเพื่อส่งต่อสุนัขไปยังศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดจังหวัดอุทัยธานีอีกด้วย ซึ่งศูนย์ควบคุมสุนัขเขตประเวศนี้สามารถรองรับการเลี้ยงดูสุนัขได้ถึง 2,000 ตัว แต่ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับสุนัขตามคำร้องทั้งหมด สุนัขในศูนย์อยู่อาศัยในสภาพแออัด ไม่มีส่วนการกักกันโรคที่เหมาะสม ทำให้ควบคุมโรคได้ยาก และไม่มีโรงพักสัตว์ป่วยที่ควรได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เกิดศูนย์พักพิงสุนัขจรจัด จังหวัดอุทัยธานีขึ้น เพื่อรองรับการเลี้ยงดูสุนัขในกรุงเทพมหานคร ซึ่งส่งต่อมาจากศูนย์ควบคุมสุนัข เขตประเวศ ทั้งนี้ ศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดจังหวัดอุทัยธานีนี้ สามารถรองรับสุนัขได้เต็มที่ถึง 8,000 ตัว โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อรองรับสุนัขที่ส่งต่อมาจากศูนย์ควบคุมสุนัข ประเวศ ส่งเสริมให้สุนัขมีผู้ขอรับไปอุปการะ โดยการฝึกสอนสุนัขเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของสุนัขจรจัด นอกจากนั้นยังมีคลินิกสัตวศาสตร์เพื่อให้บริการสุนัขในศูนย์ฯ และบริการสัตว์เลี้ยงท้องถิ่น แต่การตั้งศูนย์พักพิงสุนัข จังหวัดอุทัยธานีนี้ยังมีปัญหาบางประการ เนื่องจากตั้งอยู่ไกลกรุงเทพมหานคร ทำให้มีความยุ่งยากในการติดต่อสื่อสาร และบริหารจัดการจากส่วนกลาง

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา แนวนโยบายในทางปฏิบัติเพื่อใช้ในการลดจำนวนสุนัขจรจัดได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน กล่าวคือ ได้มีการยกเลิกการทำลายสุนัขจรจัดและเปลี่ยนมาใช้วิธีการควบคุมปริมาณ โดยอาศัยการทำหมันสุนัขเหล่านี้แล้วนำกลับไปปล่อยที่เดิมที่เคยอาศัยอยู่⁶⁵ ซึ่งเป็นวิธีการที่ทุกฝ่ายยอมรับ แต่การดำเนินการทำหมันสุนัขจรจัดโดยสัตวแพทย์ของกรุงเทพมหานครจำนวน 24 คน ทำหมันสุนัขทั้งสุนัขมีเจ้าของและสุนัขจรจัด ได้เพียงวันละประมาณ 150 ตัว ไม่ทันกับการเพิ่มขึ้นของสุนัขจรจัด จึงทำให้มีจำนวนสุนัขจรจัดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ⁶⁶ ในขณะเดียวกัน ยังมีการให้บริการทำหมันสุนัขจรจัดทั้งที่จับมาจากที่สาธารณะ และที่บุคคลผู้รักสุนัขจับมา ซึ่งมีสุนัขจรจัดที่ได้รับการผ่าตัดทำหมัน สัปดาห์ละประมาณ 200-300 ตัว รวมทั้งสุนัขเลี้ยงที่ประชาชนนำมาขอรับบริการผ่าตัดทำหมันทั้งในคลินิกสัตวแพทย์กรุงเทพมหานคร 8 แห่ง และจัดหน่วยสัตวแพทย์เคลื่อนที่ออกบริการตามสถานที่ต่างๆ เพื่อลดการแพร่พันธุ์ของสุนัขจรจัด และลดการแพร่โรคพิษสุนัขบ้ามาสู่คน ซึ่งบริการด้านนี้ประชาชนทั่วไปทราบดีและขอรับบริการ

⁶⁵ อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 6, น.20.

⁶⁶ อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 14, น.23.

ตลอดมาด้วยตนเอง รวมทั้งบริการจากสมาชิกสภากรุงเทพมหานครขอความร่วมมือจากสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร เพื่อออกหน่วยสัตวแพทย์เคลื่อนที่บริการประชาชนในพื้นที่ทุกสัปดาห์

ผลของการประชุมสัมมนาหลายครั้ง สรุปได้ว่า การแก้ไขปัญหามันสุนัขจรจัดจะต้องดำเนินการหลายๆวิธีไปพร้อมๆ กัน รวมถึงการผ่าตัดทำหมันสุนัขจรจัดให้หมดสิ้น หรือมากที่สุด ในระยะเวลาสั้นๆ ทั้งนี้ ต้องไม่มีการเพิ่มจำนวนสุนัขจรจัดจากการปล่อยสุนัขเลี้ยง ซึ่งจะสามารถทำได้ด้วยการใช้ระเบียบควบคุมการเลี้ยงสุนัขอย่างจริงจัง พร้อมทั้งเร่งรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการแก้ไขด้วยจิตสำนึกว่าเป็นภาระหน้าที่ร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุแนวทางดังกล่าวที่กำหนดไว้ จึงได้มีการรณรงค์ภายใต้โครงการ “แก้ไขปัญหามันสุนัขจรจัด และโรคพิษสุนัขบ้าในกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ.2545” วัตถุประสงค์หลักของโครงการ คือ หยุดการแพร่พันธุ์ของสุนัขจรจัด โดยการรณรงค์ผ่าตัดทำหมันสุนัขจรจัดทั้งหมด หรือเกือบทั้งหมดในระยะเวลาสั้นๆ เท่าที่จะทำได้ เพื่อให้จำนวนสุนัขจรจัดคงที่แล้วค่อยๆ ลดจำนวนลงจากการตายตามธรรมชาติจนหมดไปในที่สุด โดยมีเป้าหมายที่จะทำหมันให้กับสุนัขจรจัด 120,000 ตัว ภายในระยะเวลา 16 เดือน โดยมีเป้าหมายว่าการทำหมันครั้งนี้หากสามารถทำได้ทั้งหมดจะช่วยให้จำนวนสุนัขจรจัดในพื้นที่กรุงเทพมหานครลดลงเป็นลำดับและหมดไปภายในปี พ.ศ. 2550 อย่างไรก็ตามผลการดำเนินงานในช่วง 16 เดือนแรก พบว่าดำเนินการได้ 1 ใน 3 ของเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากการดำเนินการต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน แต่ผลของการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว ทำให้พบว่าอัตราการเสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้าลดลงทั้งนี้ก่อนการรณรงค์ในปี พ.ศ. 2540-2544 มีผู้ป่วยตายจากโรคพิษสุนัขบ้ารวม 32 ราย เฉลี่ยปีละ 6.4 ราย ในขณะที่ทำการรณรงค์ ปี พ.ศ. 2545 ไม่มีผู้เสียชีวิตเลย และมีเพียงหนึ่งรายในปี พ.ศ. 2546⁶⁷

นอกจากนี้ ยังมีความพยายามดำเนินการเพื่อควบคุมสุนัขที่มีเจ้าของมิให้กลายเป็นสุนัขจรจัด โดยกรุงเทพมหานครมีแนวคิดที่จะออกระเบียบ กฎข้อบังคับ เพื่อควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัขมีเจ้าของ ด้วยการทำทะเบียนสุนัขเลี้ยง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการทำทะเบียนสุนัขสามารถนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินงานควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าและแก้ไขปัญหามันสุนัขจรจัดอย่างเป็นระบบและบรรลุผลสำเร็จ⁶⁸ จึงได้มีการจัดทำ “ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ พ.ศ.2545” ซึ่งออกตามความในมาตรา 29 ของพระราชบัญญัติ

⁶⁷ อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 14, น.25.

⁶⁸ จันทรา สิงห์ชัย, “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำทะเบียนสุนัขของเจ้าของสุนัขที่มารับบริการในสถานพยาบาลสัตว์,” วารสารสัตวแพทย์ผู้ประกอบโรคบำบัดสัตว์ฯ: ฉบับที่ 3 ปีที่ 16 (กรกฎาคม – กันยายน 2547), น. 38.

การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 โดยมีสาระสำคัญ คือ กำหนดให้กรุงเทพมหานครเป็นเขตควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัขซึ่งเป็นสัตว์ควบคุม โดยจะต้องมีการขึ้นทะเบียน ซึ่งหมายถึงการจดและทำทะเบียนให้กับสุนัขและนำเอกสารเกี่ยวกับสุนัขที่มีการจดทะเบียนแล้วไปขอทำ “บัตรประจำตัวสุนัข” โดยเจ้าของสุนัขต้องนำสุนัขไปขึ้นทะเบียนภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ประกาศใช้ระเบียบฉบับนี้ และผ่อนผันให้ในกรณีสุนัขเกิดก่อนวันครบกำหนด 1 ปี และมีอายุไม่เกิน 60 วัน หลังระเบียบประกาศใช้ การย้ายที่อยู่ของสุนัข สุนัขเกิดใหม่ สุนัขตาย สุนัขหายหรือการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ภายในเอกสารการขึ้นทะเบียนสุนัขหรือบัตรประจำตัวสุนัข เจ้าของสุนัขต้องยื่นคำขอเปลี่ยนแปลงหลักฐาน หรือกรณีมีการเปลี่ยนผู้เลี้ยงหรือเปลี่ยนเจ้าของจะต้องไปแจ้งที่สำนักงานเขตในพื้นที่หรือหน่วยงานที่ได้ขึ้นทะเบียนสุนัขไว้ภายใน 30 วัน การจดทะเบียนสุนัขดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อควบคุมวิธีการเลี้ยงสุนัขของประชาชนให้ดูแลเอาใจใส่และรับผิดชอบต่อสุนัขที่ตนเลี้ยงไว้ไม่ปล่อยให้กลายเป็นสุนัขจรจัด ทั้งนี้ ระเบียบดังกล่าวยังมีการกำหนดเรื่องการนำสุนัขออกนอกสถานที่เลี้ยง โดยเจ้าของสุนัขต้องพกบัตรประจำตัวสุนัขตลอดเวลา ทั้งยังต้องควบคุมสุนัขด้วยเครื่องควบคุมสุนัขที่แข็งแรงพอที่จะหยุดยั้งมิให้สุนัขทำร้ายผู้อื่น หรือทำความเสียหายให้เกิดกับสิ่งของสาธารณะหรือของบุคคลอื่นได้ทันทั่วทั้ง ในกรณีที่เป็สุนัขควบคุมพิเศษ ซึ่งเป็นสุนัขชนิด “พันธุ์ดุ” ต้องมีอุปกรณ์หรือตะกร้อสวมครอบปากสุนัข และผูกสายจูงที่แข็งแรง โดยผู้จับสายลากจูงต้องจูงสุนัขห่างไม่เกิน 50 เซนติเมตร ตลอดเวลา และห้ามบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี นำสุนัขควบคุมพิเศษออกนอกสถานที่เลี้ยง หากฝ่าฝืนมีโทษ ปรับไม่เกิน 5,000 บาท อย่างไรก็ตาม ระเบียบกรุงเทพมหานครในการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ.2545 ก็ได้นำมาใช้ในทางปฏิบัติเนื่องจากถูกท้วงติงจากคณะกรรมการกฤษฎีกาในเรื่องกระบวนการและผู้รับผิดชอบ ดังนั้นในการออกระเบียบจึงต้องกลับไปดำเนินการใหม่ทั้งหมด⁶⁹

เนื่องจากสุนัขจรจัดนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากสุนัขบ้านที่เจ้าของขาดการใส่ใจดูแล ปล่อยให้มันถูกมากเกินความต้องการหรือเนื่องจากเป็นสุนัขที่มีนิสัยไม่ดีไม่เป็นที่ต้องการของเจ้าของ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กรุงเทพมหานครแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดด้วยการจับมาทำหมัน และอีกส่วนหนึ่งนำมาเลี้ยงดู แต่ไม่สามารถจับสุนัขจรจัดนำมาเลี้ยงดูได้หมดทุกตัว เนื่องจากสุนัขจรจัดในที่สาธารณะมีจำนวนเพิ่มขึ้นตลอดมา เพื่อควบคุมจำนวนสุนัขจรจัดมิให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และลดการก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญ จึงเป็นที่มาของการออก “ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548” และ “ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2550” โดยให้เจ้าของสุนัขนำสุนัขเลี้ยงของตนรับการ

⁶⁹ อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 6, น. 20-23.

จดทะเบียน ซึ่งมีนัยสำคัญตามข้อบัญญัติฯ ในเรื่องการจัดสถานที่เลี้ยงตามความเหมาะสม เลี้ยงตามจำนวนที่เลี้ยงได้ ควบคุมสุนัขมิให้ก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญ หรือมิให้สุนัขออกนอกสถานที่เลี้ยงโดยปราศจากการควบคุม จัดให้มีการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในสุนัขเพื่อป้องกันอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสุนัขมาสู่คน

จากการออกข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง ควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548 และระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2550 กรุงเทพมหานครต้องการโน้มน้าวให้ประชาชนรับรู้ถึงข้อดีของการจดทะเบียนสุนัข แต่ถ้ามีประชาชนรายใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามข้อบัญญัติฯ และสุนัขของเขาก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญกับบุคคลอื่นหรือในที่สาธารณะ จะดำเนินการปรับตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535

กรุงเทพมหานครได้ทำการรณรงค์ให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกกับประชาชนกับการเลี้ยงสุนัขอย่างถูกวิธี เพื่อให้ปลอดภัยจากโรคติดต่อระหว่างสุนัขด้วยกัน และไม่นำพาโรคติดต่อร้ายแรงสู่คน ตลอดจนการเลี้ยงอย่างไรถึงจะไม่ใช่ปัญหากับสังคม โดยเฉพาะการนำสุนัขที่ไม่ต้องการมาปล่อยทำให้เกิดภาระตั้งแต่สังคมเล็กๆ จนกระทั่งสังคมใหญ่ระดับจังหวัดและระดับประเทศ เป็นหน้าที่ประจำที่อยู่ในตารางการปฏิบัติงานของสำนักอนามัย กรุงเทพมหานครตลอดมา แต่ด้วยข้อจำกัดบางประการ ทำให้การประชาสัมพันธ์บางครั้งด้วยสื่อที่ไม่ผ่านสายตาประชาชนทุกคน และไม่ได้ประชาสัมพันธ์ทุกวัน ดังนั้นประชาชนบางรายจึงไม่ได้รับรู้

2.4.2. นโยบายในการจัดการปัญหาสุนัขจรจัดของกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน

จากที่ได้กล่าวมาแล้วจะพบว่า นโยบายของกรุงเทพมหานครนั้น หากใช้มาตรการใดเพียงมาตรการเดียวในการลดจำนวนสุนัขจรจัด จะไม่ค่อยประสบผลสำเร็จมากเท่าใดนัก ในปัจจุบัน กรุงเทพมหานคร จึงได้มีการนำมาตรการหลายมาตรการมาใช้เพื่อช่วยให้การลดจำนวนสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานครประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

2.4.2.1 ทำหมันพร้อมฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

โดยได้มีการทำสัญลักษณ์ด้วยการสักบริเวณใบหูป้องกันการทำหมันซ้ำ แล้วเอาไปปล่อยที่เดิม เพื่อให้สุนัขจรจัดนั้นสืบอายุขัยไปเอง เป็นวิธีการที่เคยนำมาใช้ ซึ่งหากใช้ควบคู่กับวิธีการอื่น จะทำให้สุนัขจรจัดหมดสิ้นไปได้

2.4.2.2 นำสุนัขจรจัดไปเลี้ยงที่ศูนย์รับเลี้ยงสุนัขของกรุงเทพมหานคร

ซึ่งตั้งอยู่ที่เขตประเวศ และอำเภอทพทัน จังหวัดอุทัยธานี เพื่อลดเหตุเดือดร้อนรำคาญและลดมลภาวะทางกลิ่นและเสียง

2.4.2.3 โครงการหาบ้านใหม่ให้สุนัข

โดยมีการคัดสุนัขที่มีลักษณะดี นำไปรับการฝึกฝนระยะหนึ่ง แล้วมอบให้ประชาชนที่ต้องการสุนัขรับไปเลี้ยงดูต่อไปโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อหา โครงการนี้เกิดขึ้น เนื่องจากกรุงเทพมหานครไม่สามารถจะรับเลี้ยงสุนัขจรจัดไว้ได้ทั้งหมด

2.4.2.4 การจดทะเบียนสุนัขเลี้ยงโดยการทำสัญลักษณ์ด้วยไมโครชิป

เพื่อใช้ในการป้องกันไม่ให้สุนัขมีเจ้าของหลุดจากการควบคุมดูแล ทำให้สามารถนำสุนัขกลับไปคืนให้แก่เจ้าของได้